

POMÁHEJME SPRÁVNĚ

Průvodce pomoci osobám se zrakovým
postižením na veřejnosti a v dopravě

POMÁHEJME SPRÁVNĚ

Průvodce pomoci osobám se zrakovým postižením na veřejnosti a v dopravě:

- na přechodu
- na zastávce
- při nástupu
- při výstupu
- na schodech
- do výtahu
- z výtahu
- v interiéru
- v exteriéru

Správné a úspěšné nabídnutí pomoci osobám se zrakovým postižením kdekoliv na cestách přeje:

Mgr. Radim Paseka

koordinátor pro osoby se zrakovým postižením

Magistrát města Brna

Odbor zdraví

Oddělení prorodinné politiky

Dominikánské náměstí 197/3, 601 67 Brno

tel.: 542 172 461

e-mail: paseka.radim@brno.cz

web: www.bрно-prorodiny.cz, www.bрно.cz

Brno | město
pro rodiny

Obsah

Úvod	4
1. Zrakové postižení a dopad na orientaci člověka	5
2. Doporučení pro správné nabídnutí a provedení pomoci osobám se zrakovým postižením na veřejnosti a v dopravě	9
2.1 Oslovení, nabídnutí paže a doprovázení při různých situacích	9
2.2 Desatero ke správnému nabídnutí pomoci osobám se zrakovým postižením na veřejnosti a v dopravním prostředku	21
2.3 Desatero k psům se speciálním výcvikem	22
3. Prvky a pomůcky k usnadnění mobility osob se zrakovým postižením	23
3.1 Orientační hmatové prvky	23
3.2 Orientační zvukové prvky	26
3.3 Orientační zrakové prvky	32
3.4 Orientační pomůcky	36
3.5 Komunikační pomůcky	40
3.6 Elektronické pomůcky	43
3.7 Optické pomůcky	50
4. Areál dopravní výchovy a vzdělávání	56
4.1 Funkce Areálu dopravní výchovy pro veřejnost	57
4.2 Projekty výchovy a vzdělávání	58
4.3 Stezka pro osoby se zrakovým postižením	61
5. Adresář organizací pomáhajících osobám se zrakovým postižením	63
5.1 Alfons – Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami VUT	63
5.2 Areál dopravní výchovy a vzdělávání Riviéra	64
5.3 Centrum sociálních služeb pro osoby se zrakovým postižením v Brně-Chrlicích	64
5.4 Knihovna pro nevidomé a slabozraké	65
5.5 LORM – Společnost pro hluchoslepé, z.s.	66
5.6 Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, z.s.	66
5.7 Poradenské a profesní centrum Mendelovy univerzity v Brně	67
5.8 Sjedená organizace nevidomých a slabozrakých – SONS, z.s.	68

5.9	Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené	69
5.10	Společnost pro ranou péči, z.s.	70
5.11	Škola pro výcvik vodicích psů, s.r.o.	70
5.12	Tandem Brno, z.s.	71
5.13	Technické muzeum v Brně	71
5.14	Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky MU	72
5.15	TyfloCentrum Brno, o.p.s.	73
5.16	Tyfloservis, o.p.s.	74
5.17	Vodicí pes, z.s.	75
	Použité zdroje	76

Úvod

Osoby se zrakovým postižením se na svých cestách setkávají s mnoha překážkami, které je více či méně omezují při prostorové orientaci a v samostatném pohybu. Jedním z hlavních faktorů, který ovlivňuje samostatnost, je lhostejnost některých vidících lidí k zabudovaným speciálním prvkům a pomůckám pro nevidomé a slabozraké na veřejných prostranstvích. Mnoho lidí se zrakovým postižením naráží na neznalost těch, kteří si nedokážou představit, jak nevidomý „vidí“, takže ani neví, k čemu všechna zařízení slouží.

Nevidomí a slabozrací se sami běžně pohybují po městě, jezdí dopravními prostředky a navštěvují různá místa, tak jako běžný vidící člověk. Jen k pohybu a orientaci využívají speciální prvky a pomůcky různě zabudované v terénu, které jim usnadňují chůzi v prostoru. Přesto všechna tato specifická zařízení nenahradí pomoc veřejnosti při nesnázích na ulici či v dopravě. Především je důležité, aby se lidé obecně seznámili s problematikou potřeb osob se zrakovým postižením a nepřehlíželi je, když jsou nevidomí v úzkých. Pochopení toho, jak se lidé s vadou zraku samostatně pohybují v prostoru, tak může veřejnost vést k větší všímavosti.

Tohoto průvodce připravilo město Brno v rámci projektu „POMÁHEJME SPRÁVNĚ“ pro získání znalostí o potřebách nevidomých a slabozrakých.

Textová a obrázková brožura nabízí informace o zrakovém postižení a dopadu na orientaci člověka.

Pomůže vám rozpoznat, kdy člověk s bílou holí nebo vodícím psem potřebuje vaši pomoc. Poskytne vám doporučení pro správné nabídnutí a provedení pomoci v různých situacích (oslovení, nabídnutí paže a doprovázení, desatero pro správné nabídnutí pomoci na veřejnosti a v dopravním prostředku, desatero k psům se specifickým výcvikem).

Seznámíte se s jednotlivými orientačními prvky a pomůckami k usnadnění mobility.

Dozvíte se o možnostech využití a provozu areálu dopravní výchovy a vzdělávání na Riviéře a realizovaných projektech.

A nechybí ani adresář organizací pomáhajících osobám se zrakovým postižením.

1. Zrakové postižení a dopad na orientaci člověka

Zrak je pro člověka nejdůležitější ze všech pěti smyslů. Zprostředkuje mu 75–80 % všech informací z okolního světa, zatímco ostatní smysly člověku dodávají vjemů mnohem méně. U sluchu je to přibližně 15 %, hmatu 6 %, chuti 3 % a čichu pouhá 2 %. Poškození nebo ztráta zraku způsobuje informační deficit, který je postižený člověk následně nucen kompenzovat zbylými smysly či jinými mechanismy.

Jako oční nebo zraková vada je označován stav, kdy zrakové ústrojí neplní svou funkci, případně ji plní omezeně. Oční vady mohou být buď vrozené, nebo získané.

Vrozené oční vady bývají dědičné nebo jsou k nim v rodině určité dispozice. Při včasném zachycení je možné některé z nich úspěšně vyléčit.

Získané oční vady bývají důsledkem chorob nebo úrazů během života.

Zrakové postižení může být definováno jako absence nebo nedostatečnost kvality zrakového vnímání. Běžně se zrakem zabezpečuje maximum informací v minimálním čase (vnímání barvy, velikosti, vzdálenosti, hloubky, směru, pohybu či klidu, orientace v prostředí aj.). Dále ovlivňuje utváření představ, paměť, pozornost, myšlení a řeč, a to ve všech etapách lidského vývoje od narození do stáří.

Za těžké zrakové postižení lze považovat takové snížení úrovně zrakových funkcí, jaké člověka výrazně omezuje vůči intaktní populaci a nelze je korigovat běžnou optikou. Jakmile však běžná optická korekce nepostačuje a člověk má vinou zrakové vady problémy v běžném denním životě, lze mluvit o osobě se zrakovým postižením. Podle úrovně omezení zrakových funkcí je toto postižení rozděleno do dvou skupin:

- nevidomé osoby,
- slabozraké osoby.

Nevidomé osoby

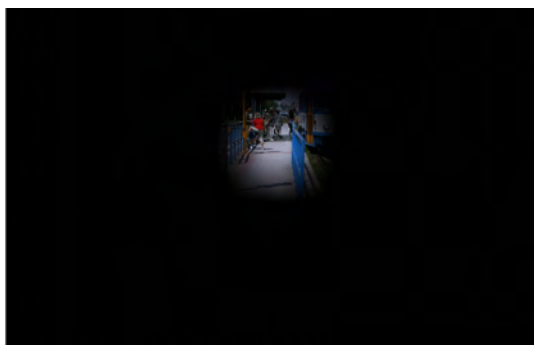
Osoby jsou úplně nebo prakticky nevidomé.

Úplně nevidomý člověk zpravidla nevidí vůbec nic, někteří odliší světlo a tmu (světlocit) nebo mají klamné zrakové vjemy, které ale nic o okolním světě nevyprávějí.

Prakticky nevidomý člověk s určitou mírou nejistoty rozezná na vzdálenost menší než 1 metr předměty, které zdravé oko rozpozná na vzdálenost 60 metrů. Řada prakticky nevidomých má další omezení zraku (světloplachost, poruchy barvocitu, zúžené zorné pole aj.), která se mohou vyskytovat v různé míře a kombinaci očních vad (obr. č. 1, 2 a 3).

Obrázek č. 1 – Zdravé oko

Obrázek č. 2 – Trubicové vidění

Obrázek č. 3 – Centrální skotom

Orientace u nevidomých osob

Nevidomí lidé k orientaci v prostoru a k samostatnému pohybu využívají místo zrakového vnímání hlavně hmat, sluch a jiné smysly. Při chůzi spoléhají na hmatový vjem, který získávají nohama i rukama za pomoci různých orientačních prvků a pomůcek. Proto se veřejné prostory opatřují orientačními prvky, které slouží k bezpečnějšímu pohybu v exteriéru a interiéru (viz kapitola 3. Prvky a pomůcky k usnadnění mobility osob se zrakovým postižením). Pro bezpečnější samostatný pohyb nejčastěji používají bílou hůl či vodícího psa

a další pomůcky pro mobilitu. Bílá hůl má také funkci identifikační a signalizuje osobu se zrakovým postižením (viz kapitola 3.4 Orientační pomůcky). Avšak někteří prakticky nevidomí nenosí bílou hůl vůbec, protože nepřijali ztrátu zraku a nepřipouštějí si její potřebu při pohybu. Tito lidé čtou texty nejčastěji v Braillově bodovém písmu nebo při zachovaném zbytku zraku ve zvětšeném černotisku.

Slabozraké osoby

Rozlišujeme těžce, středně nebo lehce slabozraké.

Těžce slabozraký člověk rozezná na vzdálenost od 1 do 3 metrů předměty, které zdravé oko rozpoznává na vzdálenost 60 metrů.

Často bývá jeho vidění ještě více komplikováno vadami vyskytujícími se v různé míře a rozsahu, např. zúžené zorné pole (trubicové vidění), centrální výpadek zorného pole (centrální skotom), světlocit, šedý zákal (katarakta) aj.

Středně slabozraký člověk zpravidla rozezná na vzdálenost od 3 do 6 metrů předměty, které zdravé oko rozpoznává na vzdálenost 60 metrů. U lehce slabozrakého člověka jde o rozsah od 6 do 18 metrů.

Uvedené oční vady se mohou různě kombinovat a na základě toho každý slabozraký vidí odlišně (obr. č. 4 a 5).

Obrázek č. 4 – Vidění slabozrakého člověka

Obrázek č. 5 – Katarakta

Orientace u slabozrakých osob

Slabozrací lidé k orientaci v prostoru a k samostatnému pohybu využívají především zrakové vjemy před hmatovými a sluchovými, které jsou pro ně spíše doplňkové. Pomáhají jim orientační zrakové prvky v exteriéru a interiéru, což jsou souvislé plochy, které se vytvářejí s dostatečným kontrastem barev a jasů vůči okolí a slouží pro snadnější a bezpečnější pohyb špatně vidících osob (viz kapitola 3.3 Orientační zrakové prvky).

Slabozraký člověk často mívá zkreslené vidění a deformované zrakové představy o světě. Velkou pomocí je úprava světelné intenzity, zamezení oslnění, zajištění kontrastnosti sledovaných jevů a odpovídajícího typu nebo velikosti písma či časové omezení práce nablízko. K tomu jsou potřeba různé dioptrické brýle a vhodné optické pomůcky (viz kapitola 3.7 Optické pomůcky).

Lidé, kteří se pohybují vedle nás na ulici či v dopravním prostředku, tak mohou mít na první pohled neidentifikovatelnou oční vadu. Proto bychom k lidem měli být shovívaví.

2. Doporučení pro správné nabídnutí a provedení pomoci osobám se zrakovým postižením na veřejnosti a v dopravě

Prvotní věcí před nabídnutím pomoci je potřeba rozpoznat, zda člověk se zrakovým postižením vůbec vaši pomoc potřebuje. K tomu mohou pomoci tyto obecné informace.

Pokud na ulici uvidíte člověka s bílou holí nebo vodicím psem, jak plynně jde po „bezproblémovém“ chodníku, asi uznáte, že rušit ho a nabízet mu pomoc by nemělo smysl. Jen byste ho zbytečně „rozhodili“.

Když se rozhodnete pomoci, vždy se nevidomého předem zeptejte, jestli vaši pomoc potřebuje. Nikdy ho „netahejte“ bez zeptání např. na druhou stranu ulice. Může se stát, že nevidomý vůbec nechce přecházet, ale například jen čeká na MHD.

Oslovit můžeme i člověka s bílou holí či vodicím psem, když čeká na zastávce MHD. Můžeme nabídnout pomoc a sdělit mu číslo příjíždějícího spoje, směr jízdy spoje, zda přijíždí nízkopodlažní či běžný vůz, případně mu ukázat dveře nebo pomoci s nástupem do dopravního prostředku.

U přechodů pro chodce s neozvučenými nebo nefunkčními semaforey nevidomý člověk zcela jistě přijme pomoc v podobě sdělení „už máme zelenou, můžeme přecházet“ či převedení na druhou stranu silnice.

Uvidíte-li nevidomého člověka samostatně se blížit k nezajištěnému výkopu, člověka, který přešlapuje a neklidně kolem sebe potukává holí nebo zjevně schází ze špatně odděleného chodníku do vozovky, určitě pomoc nabídněte, jistě ji využije.

Jednoznačné pravidlo, jak poradit, však neexistuje. Záleží na konkrétní situaci a empatii pomáhajícího.

2.1 Oslovení, nabídnutí paže a doprovázení při různých situacích

Spousta lidí má nejasné a nedostatečné informace o správném nabídnutí a provedení pomoci člověku s bílou holí nebo vodicím psem na veřejnosti a v dopravě. Pro odstranění nedostatků a ostychu při nabídnutí pomoci mohou pomoci následující doporučení k oslovení, nabídnutí paže a doprovázení při pomoci v různých situacích (přecházení přes vozovku, na zastávce, nástup a výstup do dopravního prostředku, na schodech, průchod dveřmi, jízda výtahem, nástup do automobilu) a dvě desatera.

Oslovení

Při pomoci je důležité oslovit a pozdravit nevidomého jako první (on vás ne-

vidí), přípustné je dotknout se jeho ramene či paže, aby věděl, že mluvíte s ním. Jestli se znáte, oslovte nevidomého jménem a představte se mu, aby věděl, s kým se setkává (obr. č. 6).

Hovořte přímo na něj, vnímá váš pohled a také vás bude lépe slyšet. Nabídnutou pomoc s ním proberte a dohodněte se o její konkrétní podobě (nezlobte se, jestli vaši pomoc odmítne, je to z toho důvodu, že si vystačí sám).

Obrázek č. 6 – Oslovení nevidomého

Nabídnutí paže

Pomáhající nabízí nevidomému vždy svou pokrčenou paži, aby se mohl přidržet lokte nebo zavěsit do rámě. Při chůzi kráčíte vedle sebe, respektive pomáhající jde přibližně půl kroku před nevidomým, uvolněně a klidně, po rovném terénu, v přírodě, stejně tak i na schodech, u nastupování do či vystupování z dopravního prostředku, do dveří a zúžených prostor. Nevidomí jde zpravidla na bezpečnější straně chodníku (u zdi, u budovy, tedy na vzdálenější straně od vozovky, výkopu, srázu aj.). Tempo určuje pomalejší z dvojice (obr. č. 7, 8 a 9).

Obrázek č. 7 – Nevidomý se drží za paži pomáhajícího v detailu

Obrázek č. 8 – Pomáhající při doprovázení jde o krok napřed

Obrázek č. 9 – Pomáhající doprovází nevidomého s vodícím psem

Pomáhající na cestě upozorní nevidomého na netradiční zábranu na chodníku. Při doprovázení je dobré informovat nevidomého o všem a všech překážkách nacházejících se na cestě, poté mu je popsat, případně komentovat cestu, kudy jdete (obr. č. 10 a 11).

Obrázek č. 10 – Překážka na chodníku – lešení

Obrázek č. 11 – Překážka v interiéru
bezpečnostní rámy před dveřmi

PODROBNÝ POPIS VYBRANÝCH SITUACÍ K PROVEDENÍ SPRÁVNÉ POMOCI

Přecházení přes vozovku

Vidíme nevidomého s bílou holí nebo vodícím psem stát u přechodu (může i bez přechodu) za obrubníkem ve vyčkávající pozici (hůl bude mít zpravidla opřenou přes obrubník na vozovce). Dobré je se ho zeptat, zda potřebuje pomoc: „Potřebujete se dostat na druhou stranu?“, „Můžu Vás převést na druhou stranu?“ či „Teď máme volno, můžeme přecházet...“.

Pokud nevidomý přijme pomoc s převedením na druhou stranu silnice, nabídneme mu své rámě, ten se za něj zachytí, srovnáme se kolmo k obrubníku a čekáme na volnou ulici nebo až máme zelenou na neozvučeném světelném semaforu. Poté dáváme nevidomému pokyn: „Tak můžeme přecházet,“ také slovně upozorníme: „obrubník dolů“ a rozcházíme se s ním na druhou stranu silnice na chodník. Upozorníme na obrubník: „obrubník nahoru“, případně ho informujeme o okolí a dalších překážkách na cestě. Po převedení se můžeme nevidomého zeptat, jestli potřebuje ještě nějakou pomoc. Pokud ne, tak se rozloučíme (obr. č. 12).

Obrázek č. 12 – Kolmý přístup
k obrubníku

Na zastávce

Nevidomý stojí na zastávce zpravidla hned vlevo od označníku zastávky, čeká na svůj dopravní prostředek s mírně natáhnutou holí před sebou k hraně nástupiště. Vidíme přijíždět spoj, můžeme k nevidomému přistoupit a sdělit mu: „Přijíždí vůz č. ..., směr ..., je to nízkopodlažní vůz (nebo běžný vůz)“ a „Chcete nastoupit?“.

Po odsouhlasení chtěného spoje nevidomým také uvítá informaci o vystupování cestujících: „Ještě počkejte, lidé vystupují!“, a po uvolnění dveří stačí říct: „Máte volno, můžete nastupovat.“.

Zpravidla nevidomí a slabozrací lidé s bílou holí nebo vodícím psem k nástupu využívají přední dveře do dopravního prostředku, tak aby o nich řidič věděl.

Když se vchod dveří uvolní, tak nevidomého můžete nasměrovat do předních dveří ke schodům a po domluvě dát jeho volnou ruku na madlo dveří. Pak snáze nastoupí (obr. č. 13, 14 a 15).

Obrázek č. 13 – Pomáhající oslovuje nevidomého na zastávce MHD

Obrázek č. 14 – Nevidomý si zjišťuje číslo přijíždějícího spoje pomocí povlového vysílače

Obrázek č. 15 – Pomáhající ukazuje nevidomému madlo na dveřích dopravního prostředku

Při nástupu do dopravního prostředku

Nevidomý stojí na zastávce čelem do vozovky a vlevo od označníku zastávky. Přijíždí vůz a otevírají se dveře. Můžeme přistoupit k nevidomému a sdělit mu: „Přijíždí číslo ..., směr..., vůz má schody (nebo plošinu), budete chtít pomoc nastoupit?“.

Nevidomý také uvítá informaci o vystupování cestujících: „Ještě počkejte, vystupují!“, a po uvolnění dveří stačí říct: „Máte volno, můžete nastupovat.“

Po odsouhlasení nevidomým, že je to jeho spoj a nabídnutou pomoc přijímá, mu pomůžeme nastoupit a usadit se na sedadlo ve vozu.

Nabídneme mu rámě (lehce se dotkneme volné ruky, kde nedrží hůl) a on se zachytí za loket. Doprovodíme jej k otevřeným dveřím, dobré je krátce se s ním zastavit a ohlásit mu schody nahoru. První vstupuje do vozu vždy pomáhající v závěsu s nevidomým. Uvnitř doprovodíme nevidomého k volnému sedadlu takto: dáte svou ruku, za kterou se nevidomý drží, na opěradlo a řeknete mu: „Tady je volné místo,“ ten pak po vaší paži svou rukou sklouzne až k určenému objektu. Snadno se sám může posadit či pevně uchopit

Obrázek č. 16 – Pomáhající s nevidomým nastupuje do dopravního prostředku

držadla. Uvítá od vás také informaci, je-li sedadlo umístěno běžně po směru jízdy, zády ke směru jízdy nebo bokem (obr. č. 16 a 17).

Obrázek č. 17 – Ukázání opěradla sedadla nevidomému v dopravním prostředku

Jestliže v dopravním prostředku uvolňujete sedadlo nevidomému, vždy mu to řekněte (nevidomý to nemá možnost jinak zjistit) a ukažte mu ho, aby si mohl sednout. Vyhněte se nejednoznačným pojmům jako „zde“ a „tam“. Místo toho specifikujte „asi metr před vámi“, „po vaší pravé ruce“ apod.

Osoba se zrakovým postižením s vodícím psem má v tramvaji vyhrazené místo zpravidla hned naproti prvním dveřím za řidičem (obr. č. 18).

Obrázek č. 18 – Vyhrazené místo pro nevidomého s vodícím psem

Při výstupu z dopravního prostředku

Vůz zastavuje ve stanici. Nevidomý vstává z místa, vidíme, že bude vystupovat. Můžeme mu otevřít dveře tlačítkem (což mu sdělíme) a nabídnout pomoc: „Budete chtít doprovodit k východu (ke dveřím)?“

Jak uslyšíme od nevidomého souhlas, tak mu nabídneme své rámě a on se zachytí lokte. Nevidomý se chytí a společně jdete ke dveřím. Nad schody zastavíte a upozorníte ho na ně. Společně vystoupíte z vozu na zastávku (obr. č. 19).

Obrázek č. 19 – Pomáhající s nevidomým vystupuje z dopravního prostředku

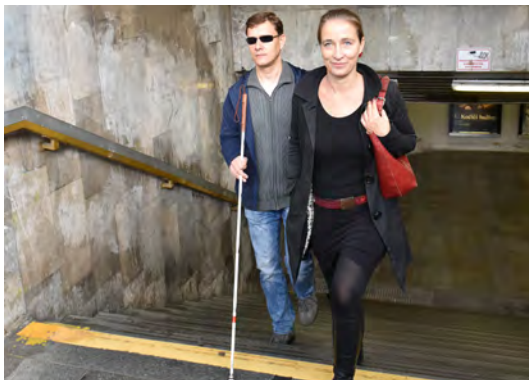
Také je možná pomoc nevidomému při nevystupování pomáhajícího z vozu. A to tak, že (sedíte-li vedle nebo stojíte poblíž) oslovíte nevidomého: „Budete chtít doprovodit k východu?“ Jestliže nevidomý souhlasí, tak mu nabídnete rámě. Nevidomý se za něj chytí a společně dojdete ke dveřím. Nad schody zastavíte, dáte ruku nevidomého na madlo u dveří, přitom říkáte: „Já nevystupuji, tady je madlo a před sebou máte schody dolů,“ a nevidomý samostatně vystoupí.

Na schodech

Nevidomého můžete vést nebo doprovodit na schody, jak pevné, tak pohyblivé. Nevidomý se drží za váš loket, přicházíte kolmo ke schodům, lehce zastavíte a upozorníte ho: „schody dolů“ nebo „schody nahoru“. Společně jdete kolmo po schodech (pomáhající o schod napřed). Dole či nahoře (na posledním schodu) ho upozorníte: „poslední schod“. Podobné je to u eskalátoru a travelátoru (jezdících schodů a plošin) (obr. č. 20).

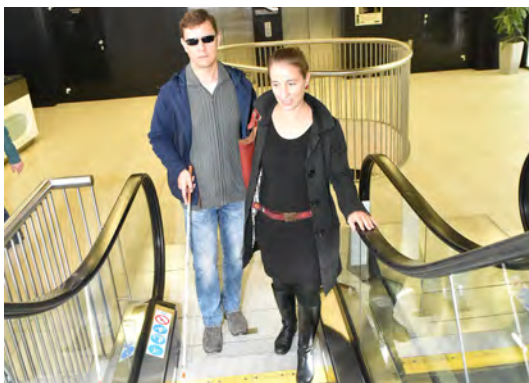
Přivedete nevidomého ke kovovému hřebeni eskalátoru. Před kovovým hřebenem eskalátoru je dobré krátce s ním zastavit a sdělit mu informaci o směru jízdy eskalátoru, umístění madla, kovového hřebene: „Před námi je eskalátor nahoru/dolů, vpravo máte madlo.“ Počkáte, až nevidomý uchopí madlo (pokud bude chtít) a odsouhlasí nástup: „Nastoupíme teď.“ Při jízdě

Obrázek č. 20 – Pomáhající vede nevidomého po schodech

můžete stát vedle nebo stoupnout si před nevidomého. Před koncem eskalátoru se znovu vrátíte vedle nevidomého a upozorníte ho: „Končí eskalátor, vystupujeme teď.“ Pokud nevidomý drží v ruce před sebou hůl, tak si konec schodů může hlídat sám a snáze kontrolovat výstup (obráz. č. 21, 22 a 23).

Obrázek č. 21 – Nástup s nevidomým na eskalátor

Obrázek č. 22 – Jízda po eskalátoru směrem dolů – průvodce stojí před nevidomým

Obrázek č. 23 – Výstup s nevidomým z eskalátoru

Průchod dveřmi

S nevidomým přijdete ke dveřím. Nevidomý jde na straně dveřních závěsů a při přiblížení se dveřím vstupuje za pomáhajícího do zákrytu. Pomáhající informuje: „Dveře se otevírají k nám/od nás“ a volnou rukou je otevře. Ruku, za kterou se drží nevidomý, položíte na kliku na opačné straně otevřených dveří a upozorníte slovy: „klikla“. Nevidomý sklouzne volnou rukou po pomáhajícího paži, za níž se drží. Uchopí kliku a zavírá dveře. Po projití dveřmi se nevidomý zařadí vedle pomáhajícího a pokračujete dále v chůzi (obr. č. 24 a 25).

Obrázek č. 24 – Ukázání kliky nevidomému u dveří

Obrázek č. 25 – Průchod dveřmi
v zákritu

Jízda výtahem

Přivedete nevidomého ke dveřím výtahu a přivoláte výtah. Před výtahem se nevidomý drží za paži pomáhajícího a stojíte tak, abyste nepřekáželi vystupujícím. Po příjezdu výtahu pomáhající upozorní: „Máme tu výtah, můžeme nastupovat,“ nevidomý se zařadí do zákrytu za pomáhajícího a vstoupíte do kabiny výtahu. Pomáhající mačká tlačítko (předem se s nevidomým musíte domluvit, do jakého patra potřebuje) a postaví se s nevidomým ke stěně kabiny čelem k ovládacímu panelu. Po zastavení výtahu pomáhající hlásí: „Jsme v patře č. ..., vystupujeme,“ nevidomý vystupuje v zákrytu za pomáhajícím (obr. č. 26).

Obrázek č. 26 – Výstup s nevidomým
v zákritu z výtahu

Nástup do automobilu

Nástup do auta (osobní či dodávka) probíhá tak, že se pomáhající a nevidomý předem stručně dohodnou. Praktické je, aby pomáhající položil ruku nevidomého na madlo zavřených dveří nebo horní hranu otevřených dveří automobilu, případně upozornil na výši nástupní hrany a hranu střechy. Vlastní nástup pak necháte na nevidomém. Je rovněž vhodné předem se dohodnout, kdo zavře. Zda průvodce, nebo nevidomý (obr. č. 27).

Obrázek č. 27 – Nástup nevidomého do automobilu

Pomáhající popíše nevidomému umístění a zapínání bezpečnostních pásů, umístění madla a otevírání dveří (zevnitř).

Situací při doprovázení je spousta. Uvedeny byly jen ty základní, nejčastěji se vyskytující a zahrnující vše, co je potřeba k pomoci. Pokud budete nabízet osobě se zrakovým postižením pomoc, tak byste si s nimi měli vystačit. Hlavní je správně dodržovat základní pravidla – oslovení, nabídnutí lokte a doprovázení se slovním popisem, tak abyste předali nevidomému veškeré potřebné informace při vedení na cestě.

Když si při doprovázení nevidomého s něčím nebudete vědět rady, zeptejte se ho, nejspíš podobnou situaci řešil už mnohokrát.

Ke správnému nabídnutí a provedení pomoci osobám se zrakovým postižením jsou vytvořeny situační videospoty „POMÁHEJME SPRÁVNĚ“, které názorně ukazují jednotlivé situace s variantou špatné i správné pomoci. Tyto spoty mohou být ještě lépe nápomocny k nabídnutí a provedení pomoci. Videospoty jsou k dispozici na webové stránce: www.bрно-prorodiny.cz a sociálních sítích města Brna.

2.2 Desatero ke správnému nabídnutí pomoci osobám se zrakovým postižením na veřejnosti a v dopravním prostředí

1. Oslovte a pozdravte nevidomého jako první (on vás nevidí), poté je přípustné dotknout se jeho ramene či paže, aby věděl, že mluvíte s ním.
2. Hovořte přímo na nevidomého, vnímá váš pohled a také vás lépe slyší. Nabídnutou pomoc s ním proberte a dohodněte se o její konkrétní podobě.
3. Pomáhající nabízí vždy svou pokrčenou paži nevidomému, aby se mohl přidržet vašeho lokte nebo zavěsit do rámě. Kráčíte vedle sebe, respektive průvodce jde o krok napřed.
4. Pomáhající na cestě upozorňuje nevidomého na netradiční zábranu na chodníku. Při pohybu venku pomůže nevidomému včasné a nedramatické slovní upozornění na danou situaci.
5. Před obrubníky, schody, dveřmi, eskalátory a jinými překážkami pomáhající zastaví a slovně je popíše nevidomému.
6. Při procházení úzkým průchodem jde pomáhající vždy první. Pomáhající naznačí pohybem paže, za níž se nevidomý drží, aby se zařadil za něj a šel za ním v zákrytu.
7. Na zastávce při přijíždějícím vozu můžete povědět nevidomému číslo spoje, směr jízdy... Po odsouhlasení nevidomého, že je to jeho spoj, lze pomoc i s nástupem.
8. Při pomoci s nástupem do vozu nastupuje první vždy pomáhající v závěsu s nevidomým a kolmo ke dveřím. Ihned po nástupu pomůže nevidomému najít pevné madlo či sedadlo. U výstupu z dopravního prostředku jde opět první pomáhající.
9. Jestliže uvolňujete sedadlo nevidomému, vždy mu to řekněte (nevidomý to nemá možnost jinak zjistit), konkrétně: „Asi krok před vámi po vaší levé ruce je volné sedadlo.“ Ukažte mu ho, aby si mohl sednout.
10. Osoba se zrakovým postižením s vodicím psem má zpravidla v tramvaji vyhrazené místo hned naproti prvním dveřím za řidičem.

2.3 Desatero k psům se speciálním výcvikem

1. Vodicího psa nikdy nevyrušujte při práci. Nedožadujte se jeho pozornosti mlaskáním, voláním, hvízdáním či jinak. Velmi mu tím ztěžujete jeho práci a soustředěnost.
2. Bez vědomí majitele na vodícího psa nesahejte, nehladte jej, byť v dobrém úmyslu. Je vhodné nejdříve člověka oslovit a zeptat se jej na souhlas.
3. Vodicího psa k sobě nevolejte. Má svého pána. Neodbytné nutkání komunikace zaměřte na majitele.
4. Psovi bez vědomí majitele nenabízejte jídlo či pamlsky. Ani výjimečně. Kondice a zdravotní stav jsou základem pro jeho práci a dlouhý život.
5. Chcete-li pomoci nevidomému člověku, kterého vede vodící pes, člověka nejdříve oslovte a zeptejte se, zda vaši pomoc uvítá. Neurážejte se, když ji odmítne, je soustředěn na svou cestu.
6. Pomáháte-li, nemanipulujte se psem, komunikujte s člověkem a slovně doprovázejte, co děláte.
7. Jdete-li po ulici se svým vlastním psem, nikdy mu nedovolte vodícího psa obtěžovat, očíhávat či jinak vyrušovat v práci.
8. Míjíte-li vodícího psa s nevidomým člověkem, mějte svého psa na vodítku.
9. Nastupujete-li se svým psem do dopravního prostředku, dejte přednost člověku s vodícím psem.
10. V dopravním prostředku umožněte umístění vodícího psa a uvolněte vhodné místo.

3. Prvky a pomůcky k usnadnění mobility osob se zrakovým postižením

Určitě jste se už setkali s člověkem s bílou holí či vodícím psem někde na ulici, na zastávce nebo v dopravním prostředku, jak v ruce drží nějakou krabičku, na které mačká tlačítko, nebo hledá něco v mobilním telefonu... Osoba se zrakovým postižením, která se pohybuje samostatně, k orientaci využívá krom bílé hole a vodícího psa i specifické prvky a další pomůcky.

Prvky

Prvky jsou orientační body pevně zabudované do terénu, připevněné na zdech staveb nebo na dopravních prostředcích. Slouží k lehčí orientaci a samostatnému pohybu osob se zrakovým postižením.

- Orientační hmatové prvky
- Orientační zvukové prvky
- Orientační zrakové prvky

Pomůcky

Pomůcky slouží ke kompenzaci chybějícího smyslu a mohou napomoci k samostatnosti. Jejich používání osobám se zrakovým postižením usnadňuje život, každodenní pohyb v prostoru, komunikaci a získávání informací.

- Orientační pomůcky
- Komunikační pomůcky
- Elektronické pomůcky
- Optické pomůcky

3.1 Orientační hmatové prvky

Vodící linie

Vodící linie je součástí prostředí nebo stavby a slouží k orientaci nevidomých a slabozrakých osob při pohybu v interiéru i exteriéru. V průchozím prostoru podél vodící linie se neumísťují žádné překážky (předměty a stojící lidé).

Vodící linie dělíme na přirozené a umělé.

Přirozenou vodící linii tvoří pevné součásti prostředí, zejména stěna domu, podezdívka plotu, vyšší obrubník trávníku, zábradlí se zarážkou pro bílou hůl nebo jiné kompaktní prvky větší šíře a výšky (obr. č. 28).

Umělá vodící linie je speciálně vytvořená součást prostředí sloužící k orientaci zejména při pohybu po nástupišti MHD bez přirozené vodící linie.

Tvoří ji podélné drážky z různého materiálu (speciální plastová hmota, betonové nebo kamenné kachle aj.) a její šířka má rozměry dané pro interiér a exteriér. Změny směru a odbočky jsou zřizovány jen v nezbytné míře a přednostně v pravém úhlu (obr. č. 29).

Obrázek č. 28 – Přírozená vodicí linie nadchod – zábradlí

Obrázek č. 29 – Umělé vodicí linie

Signální pás

Signální pás je zvláštní forma umělé vodicí linie označující místo odbočení z této linie k orientačně důležitému místu, zejména určuje přístup k přechodu pro chodce, popřípadě k železničnímu přejezdu nebo přechodu. Současně určuje směr přecházení, přístup k místu nástupu do vozidel veřejné dopravy nebo ke schodům do podchodu či na lávku a okraj obytné a pěší zóny. Neoznačuje přístup k jednotlivým institucím. Povrch signálního pásu má nezaměnitelnou strukturu a jeho charakter, odlišující se od okolí, je vnímatelný bílou holí a nášlapem (obr. č. 30).

Vodicí pás přechodu

Vodicí pás přechodu je zvláštní forma umělé vodicí linie, která slouží k orientaci osob se zrakovým postižením při přecházení. Má dané rozměry a skládá se ze dvou trojic nebo dvou dvojic pásků (obr. č. 30).

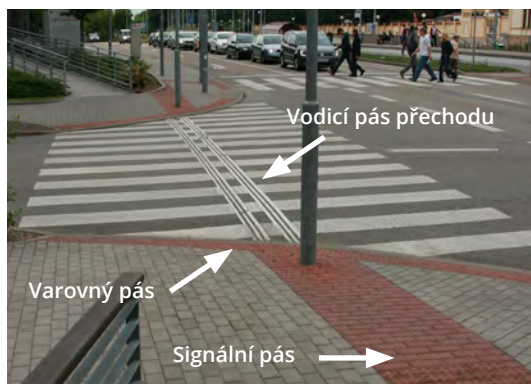
Varovný pás

Varovný pás je zvláštní forma umělé vodicí linie ohraničující místo, které je

pro osoby se zrakovým postižením trvale nepřístupné nebo nebezpečné. Zejména hmatově definuje rozhraní mezi chodníkem a vozovkou v místě sníženého obrubníku, určuje hranici vstupu na železniční přejezd nebo přechod, okraj nástupiště tramvajové zastávky s pojižděným mysem, místo se zákazem vstupu, konec veřejnosti přístupné části nástupiště kolejové dopravy, okraj zpevněné plochy na železnici, sestupný schod zapuštěný do chodníku nebo změnu dopravního režimu na okraji obytné a pěší zóny.

Varovný pás má danou šířku a jeho povrch má nezaměnitelnou strukturu. Charakter povrchu odlišující se od okolí je vnímatelný bílou holí a nášlapem (obr. č. 30).

Obrázek č. 30 – Signální pás, vodící pás přechodu a varovný pás

Hmatný pás

Hmatný pás je zvláštní forma varovného pásu ohraničující místo, které na chodníku s cyklistickou stezkou nebo pásem pro in-line brusle určuje rozhraní mezi vymezeným prostorem pro chodce a pro cyklisty nebo in-line brusle.

Hmatný pás má dané rozměry a jeho povrch má nezaměnitelnou strukturu. Charakter povrchu odlišující se od okolí je vnímatelný bílou holí a nášlapem.

Varovný pás na speciální dráze

Varovný pás na speciální dráze je zvláštní forma varovného pásu, který na nástupišti metra odděluje bezpečnostní pás od ostatní plochy nástupiště. I tento druh varovného pásu má dané rozměry.

Vodící linie s funkcí varovného pásu

Vodící linie s funkcí varovného pásu je zvláštní forma umělé vodící linie, která slouží osobám se zrakovým postižením k orientaci při podélném pohybu po železničním nástupišti a zároveň odděluje bezpečnostní pás od ostatní plochy nástupiště. Vodící linie s funkcí varovného pásu má dané rozměry (obr. č. 31).

Obrázek č. 31 – Vodicí linie s funkcí varovného pásu

Všechny orientační hmatové prvky jsou dobrým pomocníkem při pohybu a orientaci osob se zrakovým postižením, pokud na nich nejsou umístěny žádné překážky, nestojí na nich lidé a nejsou ovlivněny počasím.

Špatné počasí může mít vliv na schopnosti nevidomého a slabozrakého při pohybu a orientaci, snižuje soustředění a vnímání cesty, zvláště mohou překvapit nečekané překážky. Oslabená je také nabídka pomoci a pozornost u veřejnosti.

Zejména déšť ztěžuje nevidomému soustředění se na sluchové vjemy a orientaci, kudy má jít. Zvyšuje se hluk, navíc se na cestě často vyskytují kaluže, které mu komplikují pohyb a které není schopen sám obejít jen s pomocí bílé hole.

Sníh zase zabraňuje nevidomému rozlišovat všechny hmatové prvky nohama a bílou holí při pohybu. Chůze po zapadaných cestách a chodnících je obtížnější, hůl se boří do sněhu, zvyšuje nečekanou bariéru. Mění se i zvukové podmínky, schází odezva od pohybu bílé hole. V zimním období by se měli mít řidiči víc na pozoru, aby nepřehlédli u člověka bílou hůl, která může splývat se sněhem.

Mráz omezuje nevidomému vnímání hmatem (použití obuvi se silnou podrážkou a rukavic) a zhoršuje zvukové podmínky (nasazená čepice) při orientaci. Silný vítr brání nevidomému soustředit se sluchem a hmatem. A také manipulace s bílou holí je zhoršena.

3.2 Orientační zvukové prvky

Orientační majáček

Orientační majáček je akustické zařízení, které poskytuje důležité zvukové a hlasové informace. Zpravidla bývá nainstalován uprostřed nad vchodem do budovy tak, aby nevidomého naváděl přímo do vchodu (obr. č. 32).

Majāček se obsluhuje prostřednictvím povelového vysílače (viz kapitola 3.5)

Obrázek č. 32 – Orientační majáček
vchod Vaňkovka

obvykle zabudovaného v bílé holi či pomocí krabičky do ruky. Kromě znějícího tónu lze zjistit z majáčku i informace v podobě namluvené fráze (stručný popis cesty, kde se co nachází aj.). Umísťují se na orientačně významných místech, jako jsou vchody do podchodů, schody, eskalátory a travelátory (jezdící schody a plošiny) nebo prostor nad dveřmi do veřejných budov (úřady, zdravotnická zařízení, nádraží, pošty, banky, obchodní domy a centra aj.).

Dopravní prostředky a zastávkové označníky

Každý dopravní prostředek v městské hromadné dopravě je zpravidla opatřen akustickými a hlasovými informacemi. Tyto informace jsou určeny především pro osoby se zrakovým postižením a zajišťují jim snazší orientaci. Na zastávce městské hromadné dopravy si nevidomý člověk po příjezdu spoje může vyžádat venkovní akustické hlášení o čísle linky a směru jízdy vozidla. Hlášení se obvykle ozývá z reproduktoru na střeše nad předními dveřmi dopravního prostředku. Nastupuje-li nevidomý do očekávaného vozidla MHD, informuje o tom řidiče dopravního prostředku, který slyší z vnitřního reproduktoru akustickou zprávu „nástup nevidomého“. Spuštění všech akustických a hlasových informací a otevření dveří dopravního prostředku obsluhuje sám nevidomý pomocí povelového vysílače (obr. č. 33).

Zastávkový informační systém a elektronické zastávkové označníky na mnoha místech také poskytují nevidomému po stisknutí určitého tlačítka na povelovém vysílači hlasovou informaci o aktuálních odjezdech spojů veřejné dopravy apod (obr. č. 34).

Výtah

Ozvučené a hmatově vybavené výtahy pro nevidomé jsou běžnou součástí

Obrázek č. 33 – Orientační majáček na dopravním prostředku

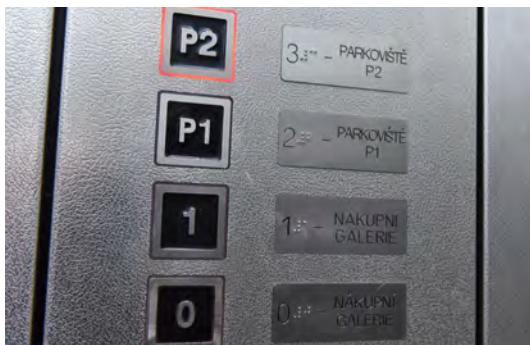

Obrázek č. 34 – Informační tabule světelná a označník zastávky

skoro každé veřejné a komerční budovy. Výtah se zabudovaným řídicím systémem signalizujícím směr budoucí jízdy také poskytuje zvukové informace pro osoby se zrakovým postižením. Jde zejména o hlasové fráze (ohlášení směru jízdy, patra a případně další informace).

Ovládací tlačítka výtahu bývají nejčastěji reliéfně vyobrazena a označena v Braillově písmu pro nevidomé. Braillovo písmo by mělo být umístěno zpravidla vpravo vedle každého tlačítka (obr. č. 35 a 36). Hmatovým označením bývají vybaveny jak ovladače v kabině výtahu, tak nástupní místa do výtahu.

Obrázek č. 35 – Hmatově označená ovládací tlačítka v kabině výtahu

Obrázek č. 36 – Hmatově označená ovládací tlačítka na nástupním místě do výtahu

Jezdící schody

Chod pohyblivých schodů a plošin s určením jejich polohy a směru jízdy je signalizován hlasovým zařízením (orientační majáček), které mohou pomoci dálkového ovládání (povelový vysílač) spouštět osoby se zrakovým postižením. Hlasové zařízení navádí nevidomé na začátek pohyblivých schodů a plošin (obr. č. 37 a 38).

Kontrastní žlutý pás na hřebenu pohyblivých zařízení je určen pro špatně vidící osoby a signalizuje jim začátek a konec pásu (obr. č. 39).

Světelné semaforey

Světelné křižovatky ve městech jsou většinou vybaveny semaforey ozvučenými analogovým klapáním či digitálním pípáním. Obě zvukové varianty semaforu, nejlépe v kombinaci na velkých křižovatkách, jsou pro nevidomé při přecházení přes vozovku velmi prospěšné a spolehlivé. Zvukové zařízení na světelných semaforech spouští sama osoba se zrakovým postižením pomocí povelového vysílače (viz kapitola 3.5 Komunikační pomůcky). Na některých semaforech je klapání či pípání zapnuté nepřetržitě (obr. č. 40).

Signalizace semaforu dává nevidomým chodcům znamení „stůj“ pomalým klapáním či pípáním a znamení „volno“ rychlým klapáním či pípáním.

Obrázek č. 37 – Orientační majáček nad jezdící plošinou Vaňkovka

Obrázek č. 38 – Vedení nevidomého na pohyblivou plošinu

*Obrázek č. 39 – Vedení nevidomého
na jezdící schody s kontrastním žlutým
pásem na hřebenu*

Obrázek č. 40 – Ozvučený semafor

3.3 Orientační zrakové prvky

Zrakové neboli vizuálně kontrastní prvky využívané ve veřejných prostorách jsou primárně instalovány pro zlepšení orientace a zajištění bezpečného pohybu slabozrakých osob především v prostorách, kde obecné překážky splývají s prostředím. Pokud jsou překážky takzvané „neviditelné“, znamená to pro špatně vidícího člověka ohrožení na cestách.

Proto by se měly překážky splývající s okolním prostředím vizuálně označit. Zejména to platí u sloupů veřejného osvětlení, světelného signalizačního zařízení pro chodce (sloupek semaforu), svislého dopravního značení, celoskleněných ploch, nástupního a výstupního stupně každého schodišťového ramene, dveří do výtahu a do místností i u zařizovacích předmětů, jako je umyvadlo, pisoár a záchodová mísa a jejich ovládací prvky, madla a kliky. Základní je umístění štítků na dveřích a nápisů na informačních tabulích a jejich osvětlení. Grafické značení má platné příslušné normové hodnoty.

Sloupy

V exteriéru i interiéru se vyskytují v cestě sloupy různého provedení, zejména to jsou podpěrné sloupy (v budovách, v podchodech), na ulicích sloupy veřejného osvětlení, sloupky semaforů, které často prakticky splývají s okolním šedým pozadím chodníků a silnic. Aby sloupy nesplývaly s okolním prostředím, označují se vizuálně kontrastním pásem daných rozměrů ve výši očí průměrného člověka od země. Pás zajišťuje snazší rozpoznání a orientaci špatně vidících osob při přiblížení se k takovéto překážce (obr. č. 41 a 42).

Obrázek č. 41 – Sloup označený vizuálně kontrastním pruhem

Obrázek č. 42 – Kontrastní krabička ovladačů na sloupku semaforu

Prosklené prvky a jiné prostory

Prosklené prvky a jiné prostory splývající s prostředím jsou nebezpečnou překážkou pro každého člověka, zvláště pro špatně vidícího. Mohou způsobit náraz a zranění. Nejčastěji se v cestě vyskytují skleněné dveře například do nákupních center, jednotlivých obchodů, přístřešky zastávek MHD aj., v budovách to jsou dlouhé zdi chodeb splývající s podlahou.

Prosklené překážky se v dané minimální výšce a zároveň ve výšce očí člověka od země označují výrazným vizuálně kontrastním pruhem nebo přerušovaným pruhem daných rozměrů (obr. č. 43 a 44).

Obrázek č. 43 – Vzorové řešení označení prosklených ploch

Obrázek č. 44 – Kontrastní prvky v interiéru

Okna s parapetem nízko od země v komunikačních prostorách a prosklené stěny se opatřují proti mechanickému poškození. Zpravidla jsou taktéž označeny výrazně kontrastními pruhy nebo přerušovanými pruhy podobně jako u prosklených dveří. Někdy bývají nebezpečné plochy opatřeny jen vizuálně kontrastním madlem.

Zdi v budovách se pro snadnější rozpoznání, pohyb a orientaci opatřují vizuálně kontrastními pruhy či madlem.

Schody

Schody a schodiště se označují reflexním pásem (nejčastěji žlutým) po celé délce horní hrany prvního a posledního schodu. Pokud má schodiště několik podest, pak tímto způsobem bývají označeny všechny první i poslední schody u těchto podest. Schody jsou takto označené proto, aby byly výrazně kontrastně rozeznatelné od okolí kvůli bezpečnosti špatně vidících lidí. Označují se schody zejména do podchodů, na nástupiště a k terminálu veřejné dopravy, na úřadech, ve zdravotnických zařízeních, školách, v obchodních domech a centrech a na jiných veřejných místech (obr. č. 45).

Obrázek č. 45 – Označení hran schodů

Schodiště vybihající do prostoru, mívá zpravidla pevnou zábranu či sokl rozměrů daných pro bílou hůl nevidomého (např. spodní tyč zábradlí nebo podstavec) a rovněž vhodnou zábranu nad průchozí plochou v dostatečné výši, aby se předešlo poranění hlavy kvůli nízkému průchodu prostorem. Pevná zábrana nebo zarážka musí být umístěna a kontrastně označena tak, aby byl znemožněn vstup zrakově postižených osob do nebezpečného prostoru.

Hygienická zařízení a šatny

Dveře na veřejných WC, ve sprchách a šatnách mívají zpravidla na vnější straně v dané výši nad klikou umístěn štítek s hmatným orientačním znakem a s příslušným nápisem v Braillově písmu pro nevidomé (jde např. o text „WC ženy“, „sprchy muži“ nebo „šatny ženy“).

Kontrastně se zvýrazňují zdi, na kterých jsou zavěšeny např. umyvadlo, zásobník na tekuté mýdlo, osoušeč rukou či zásobník na papírové utěrky, dále pisoár a záchodová mísa. Zdi se nejčastěji obkládají kachličkami jedné barvy a přes sanitární prvky vede pruh kachliček v dané šířce kontrastní vůči zdi a samotným prvkům (obr. č. 46).

Veřejné prostory a zařízení

Odbavovací a registrační systémy by zpravidla měly umožňovat samostatné užívání osobami se zrakovým postižením. Měly by být vybaveny odpovídá-

Obrázek č. 46 – Kontrastní řešení WC

jíciemi prvky pro ovládání. Systémy se nacházejí nejčastěji na úřadech, poštách, v bankách, ve zdravotnických zařízeních a na jiných veřejných místech.

Informační tabule a štítky na dveřích

Běžně dostupné informace na informačních tabulích a štítcích na dveřích by měly být opatřeny vizuálně kontrastními prvky tak, aby je osoby se zrakovým postižením měly přístupné. Uplatňují se zejména na orientačních a informačních tabulích, informačních štítcích na dveřích kanceláří úřadů, ordinací a školních učeben, nouzových východů a na mnoha jiných místech. Tyto informace se zpřístupňují pomocí dostatečně velkého bezpatkového a kontrastního písma na vhodném pozadí, jako je tmavé pozadí – nejčastěji černé nebo tmavomodré – se žlutým písmem, které je čitelné i pro slabozraké osoby (obr. č. 47).

Obrázek č. 47 – Informační a orientační tabule

Tabulky na dveřích či vedle nich se zpravidla umísťují přibližně ve výšce očí. Tabulka / štítek na dveřích s danými informacemi se opatřuje písmem vhodným pro slabozraké i Braillovým bodovým písmem pro nevidomé (obr. č. 48).

Obrázek č. 48 – Tabulka u dveří velké písmo s rukou nevidomého

Orientační a informační tabule poskytující textové informace by měly být správně umístěny a osvětleny tak, aby příjemcům nevadilo světlo odrážející se od okna či příliš silné umělé světlo. Opačnému problému se předchází tak, že se informační tabule neumísťují do potměných prostor či tam, kde je slabé osvětlení. Pro nasvícení prostoru umělým světlem se vybírá takové, které zajistí dostatečné osvětlení celého prostoru a opatří se vhodným stíněním světelného zdroje.

Prvků pro usnadnění orientace a samostatného pohybu osob se zrakovým postižením je v městském prostoru mnoho. Všimnout si jich můžete hlavně u nově zrekonstruovaných zastávek, ulic a křižovatek.

Speciální hmatové a zvukové prvky umístěné na veřejnosti, které mají sloužit osobám se zrakovým postižením, jsou určeny především těm, kteří k snadnějšímu pohybu a orientaci používají bílou hůl. Nevidomí se s prvky musí nejprve seznámit a vědět, kde se nacházejí. Poté jim na jejich cestách mohou správně sloužit.

Zrakové orientační prvky určené primárně všem špatně vidícím lidem jsou osazovány tam, kde je to prospěšné a potřebné.

3.4 Orientační pomůcky

Pomůcky pro prostorovou orientaci a samostatný pohyb osob se zrakovým postižením mají usnadňovat mobilitu. Orientace a mobilita je pro samostatnost těchto lidí velice důležitá. Je potřeba, aby si k tomu zvolili vhodnou pomůcku.

Orientační hole

Orientační hole jsou dlouhé, zakončené robustnější pevnou nebo rotační

koncovkou. Hole mohou být neskládací (pevné), skládací, teleskopické nebo kombinované. Teleskopické umožňují nastavení délky a kombinované spojují obě možnosti (složení a nastavení délky). Hole mohou být v bílém nebo červenobílém provedení. Červenobílá barva informuje o kombinovaném poškození zraku a sluchu. Orientační hole svou délkou zajišťují dostatečný odstup od překážek a zvyšují bezpečnost uživatele. Jsou cenným zdrojem hmatových i sluchových informací (povrchy, materiály, odražený zvuk). Používají se k vyhledání orientačně významných míst i k udržení směru určeného výraznými liniovými prvky (zdi, obrubníky). Skládací hůl může být doplněná elektronikou k vysílání rádiových signálů (povelový vysílač viz kapitola 3.5 Komunikační pomůcky). Ta je umístěná v trubce pod rukojetí (obr. č. 49).

Signalizační hole

Signalizační hole jsou krátké a tenké s jednoduchou nevýraznou koncovkou. Dodávají se ve stejných provedeních jako hole orientační (obr. č. 50).

Obrázek č. 50 – Signalizační hůl bílá a červenobílá

Využívají se při chůzi s průvodcem, vodícím psem nebo příležitostně u slabozrakých osob. Primárně poskytují informaci o přítomnosti člověka s vážně poškozeným viděním. Signalizační hůl je však také možné ověřit některé důležité orientační prvky (počátek schodiště, rozhraní mezi chodníkem a vozovkou atp.).

Opěrné hole

Opěrné hole jsou krátké a mají masivní konstrukci. Dodávají se ve stejných provedeních jako hole orientační. Důležitou složkou hole je protiskluzová koncovka. Opěrné hole slouží prvořadě k zajištění stability při chůzi i ve stoje. Tomu odpovídá konstrukce i použitý materiál (vysokopevná slitina hliníku). Způsob používání opěrné hole závisí na míře poškození zraku (obr. č. 51).

Opěrná hůl má význam tam, kde je narušena nebo ohrožena rovnováha a tím i bezpečnost člověka při samostatném pohybu.

Obrázek č. 51 – Opěrná hůl

Ultrazvukové vyhledávače překážek

Tyto pomůcky upozorňují na překážku odrazem ultrazvuku, převedeným na vibrační nebo zvukový signál. S přiblížením k překážce narůstá intenzita signálu. Pomůcky slouží především k upozornění na překážky, které se vyskytují od výše pasu nahoru (slouží tudíž jako doplněk hole. Není nutné, aby byla pomůcka zapnuta po celou dobu chůze. Využívá se v konkrétních místech, kde nevidomý předpokládá nebezpečí).

Na našem trhu je dostupný ultrazvukový vyhledávač překážek do ruky nebo zabudovaný v bílé holi a ultrazvukové brýle (obr. č. 52 a 53).

Obrázek č. 52 – Ultrazvukový vyhledávač překážek do ruky

Obrázek č. 53 – Ultrazvukové brýle

Vodící pes

Pes jako průvodce výrazně zrychlí a zjednoduší pohyb, pomůže v orientačně nepřehledných místech. Vodící pes je „pomůcka“, o kterou si může osoba se zrakovým postižením starší 15 let požádat na úřadě práce. Pořízení psa je možné teprve až po zvládnutí prostorové orientace v terénu bez psa. Za vyřešení všech situací je odpovědný především člověk. Psovi dává pouze pří-

slušné povely. Nevidomý se psem musí vědět, kam jde, kde se pohybuje a co přesně má pes hledat. Pokud zná dobře svoji trasu i svého psa, není nutné se tolik soustředit jako při pohybu s holí. Například přecházení silnice – pes musí nalézt místo pro přejítí vozovky, na povel „zebra“ najde nejbližší přechod pro chodce a označí kraj obrubníku. Pes při označení obrubníku zůstává stát, dokud nedostane povel k převedení přes vozovku. Pes nepozná, kdy je volno nebo zelená/červená na světelném semaforu, takže přecházení je už na samotném nevidomém, případně všímavých kolemjdoucích říkajících: „máme zelenou“.

Pes je dobrým pomocníkem, není náhradou hole, přispívá k větší samostatnosti a nezávislosti na okolí (obr. č. 54 a 55).

Obrázek č. 54 – Vodicí pes profil

Obrázek č. 55 – Postroj na vodícího psa

Pes má při vodění na sobě postroj s tzv. vodičem. Vodič předává majiteli informaci od psa.

Vodicí pes je „živá pomůcka“ a jeho fungování závisí na vzájemných interakcích ve vztahu ke svému majiteli.

Vodicí pes je pomocníkem nejen při samostatném pohybu, ale také při navazování společenských kontaktů. Při studiích a na pracovištích umožňuje

majiteli snadnější a rychlejší začlenění do kolektivu.

Vodící pes musí zvládat několik dovedností, které mu dává nevidomý psod. Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, uvádí v § 2 a v příloze č. 2 této vyhlášky dovednosti vodícího psa, které musí zvládat. Mezi tyto dovednosti patří například poslušnost „sedni“, „lehní“, „vstaň“... a povely – „lavička“ (pes vyhledá nejbližší lavičku a ukáže ji nevidomému), „dveře“ (vyhledá jak pevné, tak samootvíratelné dveře), „schody“ (najde jak pevné, tak pohyblivé schody), „zastávka“ (vyhledá sloupek označnicku zastávky veřejné hromadné dopravy). V místě bydliště zná pes potřebné trasy svého zrakově postiženého pána, dokáže tedy splnit povely „domů“ (dovede ho ke dveřím domu, kde bydlí), „k lékaři“ (přivede ho až do ordinace lékaře), „do obchodu“ (včetně nalezení prodejního pultu), „do parku“ a ovládá spoustu dalších dovedností.

3.5 Komunikační pomůcky

Komunikační pomůcky jsou nezbytnou součástí vybavení každého člověka se zrakovým postižením. Odbourávají jim bariéry při komunikaci a orientaci na ulici a v dopravě. Pomáhají zpřístupnit akustické informace orientačních zvukových prvků umístěných na architektonických stavbách (budovy, podchody, aj.) a dopravních prostředcích. Jsou nápomocny při navigování po trase, k získání informací a ke komunikaci s lidmi.

Povelové vysílače

Na našem trhu je několik druhů povelových vysílačů, buď v podobě krabičky do ruky, a nebo je přímo zabudovaný v bílé holi. Všechny slouží k dálkovému ovládání orientačních majáček prostřednictvím rádiového signálu. Vysílače v podobě krabičky do ruky s šesti tlačítky jsou častěji využívány slabozrakými uživateli. Nevidomí lidé využívají častěji vysílač se třemi tlačítky zabudovaný těsně pod rukojetí hole. Zmáčknutím konkrétního tlačítka na povelovém vysílači se vyvolá požadovaný povel. Povelovým vysílačem se spouští orientační majáčky (viz kapitola 3.2 Orientační zvukové prvky) se specifickými zvuky či hlasovými informacemi na různých místech a v dopravních prostředcích (obr. č. 56 a 57).

Obrázek č. 56 – Povelový vysílač do ruky

Obrázek č. 57 – Povelový vysílač
zabudovaný v holi

Navigační jednotky pro nevidomé

Tyto pomůcky slouží k určení polohy nevidomého člověka v terénu. Základem jednotky je GPS přijímač. Informace o poloze nevidomého se pravidelně odesílají na vyhrazený internetový server. Dále pak informace putují do počítače pracovníka navigačního centra. Pokud se uživatel s jednotkou pohybuje, na obrazovce počítače operátora vzniká záznam pohybu. Komunikace s operátorem probíhá prostřednictvím mobilního telefonu nebo navigační jednotky, pokud obsahuje SIM kartu (obr. č. 58).

Obrázek č. 58 – Navigační jednotka pro
nevidomé

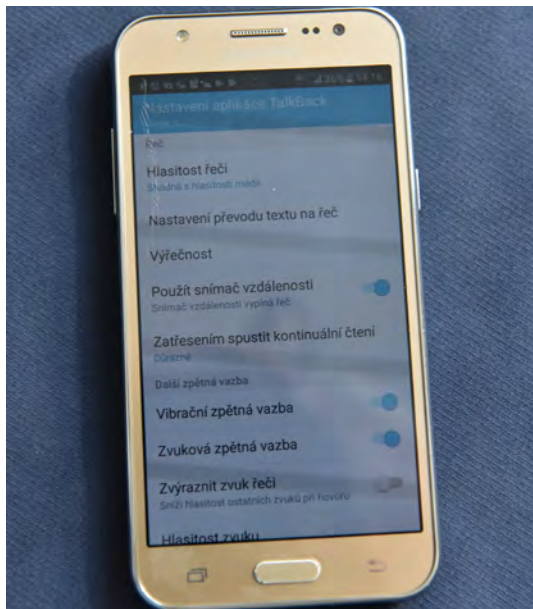

Speciální mobilní telefon

Speciální mobilní telefon je přístroj uzpůsobený potřebám osob se zrakovým postižením, který slouží nejen ke kontaktům s okolím, ale i k získávání informací, a velmi může pomoci při orientaci. Přístroj má klasickou numerickou

klávesnici nebo dotykový displej a je vybavený odečítačem obrazovky, hlasovým výstupem či zvětšovacím programem.

Mobilní telefon s odečítačem a hlasovým výstupem je vhodný pro nevidomé osoby. Telefon se zvětšovacím programem nejčastěji vyhovuje osobám slabozrakým a seniorům (obr. č. 59 a 60).

Obrázek č. 59 – Speciální mobilní telefon pro nevidomé dotykový

Obrázek č. 60 – Mobilní telefon pro slabozraké a seniory tlačítkový

Prostřednictvím takového telefonu mají osoby se zrakovým postižením možnost používat základní funkce telefonu (volání, psaní zpráv, budík aj.) a také pokročilé funkce v podobě různých aplikací (pro zjištění nejbližšího odjezdu dopravního spoje, navigaci, počasí aj.).

V tomto provedení je mobilní telefon použitelný pouze osobami se zrakovým postižením, pro ostatní nemá využitelnost.

3.6 Elektronické pomůcky

Informační a komunikační technologie pomáhají osobám se zrakovým postižením získávat informace, které by pro ně jinak byly velmi obtížně dostupné. K vnímání informací těmito osobami stačí, aby byly zobrazené informace převedeny z vizuální podoby do podoby hlasové či hmatové. Díky tomu mohou uživatelé informace nejen pasivně přijímat (číst nebo poslouchat), ale také snadno vytvářet a editovat prostřednictvím různých přístrojů a zařízení.

První pomůcky na bázi osobních počítačů se u nás objevily na počátku 90. let dvacátého století. Několik let poté byl zpřístupněn grafický systém MS Windows. V současnosti jsou zpřístupněny i další operační systémy – Linux, MacOS, iOS, Android. Do této skupiny pomůcek řadíme jednotlivé přístroje a sestavy.

Digitální čtecí přístroj

Přístroj umožňuje číst černotiskové texty, zaznamenávat, zpracovávat a uchovávat informace uživatelům úplně a prakticky nevidomým i těm původně vidícím. Jedná se o osoby, které nejsou schopny na obrazovce monitoru rozpoznat písmena jakkoli zvětšená nebo barevně přizpůsobená, a to v přiměřeném čase. Digitální čtecí přístroj se skládá ze stolního nebo přenosného počítače, monitoru, skeneru, klávesnice, myši, reproduktorů, operačního systému, hlasového syntetizéru a odečítače obrazovky (tzv. Screen Reader). Dále je nutný software – OCR (na rozpoznání textu), kancelářské programy (textový a tabulkový editor aj.), antivirus, poštovní klient (pro správu e-mailových zpráv), souborový manažer a další běžné potřebné aplikace (obr. č.61 a 62).

Obrázek č. 61 – Digitální čtecí přístroj – stolní provedení

Obrázek č. 62 – Digitální čtecí přístroj – přenosné provedení

Odečítač obrazovky převádí informace z prostředí operačního systému a aplikací do podoby alternativního výstupu. Ten může být hlasový nebo hmatový (informace jsou převáděny do Braillova bodového písma). Možná je i kombinace více výstupních zařízení zároveň podle potřeby uživatele. Takto vybavený počítač umožní nevidomému primárně ho ovládat za pomoci klávesnice (vyhledat informace na internetu, najít si odjezdy spojů veřejné dopravy, psát e-mailové zprávy, komunikovat s přáteli na sociálních sítích a spoustu dalšího). K digitálnímu čtecímu přístroji lze připojit Braillovský řádek, tiskárnu a další potřebný hardware. Výhodou Digitálního čtecího přístroje je univerzálnost pro práci uživatele, dostatek místa pro zálohy dat na disku a kompatibilní připojení různého hardware. Nevýhodou jsou jeho velké rozměry a hmotnost sestavy. Pomůcka je vhodná pro osoby úplně a prakticky nevidomé.

Existují i autonomní čtecí přístroje v různém provedení (snímají předlohu za pomoci skeneru nebo fotokamery) a velikosti bez připojení k počítači. Pomocí zabudovaného hlasu jsou čteny texty nahlas. Výhodou přístroje je jednoduché ovládání, vcelku malá velikost a hmotnost. Nevýhodou je jednostranné zaměření. Autonomní přístroje jsou vhodné pro osoby úplně a prakticky nevidomé, ale také pro ty, kteří neumí či nechťejí se učit s počítačem nebo ztratili zrak později během života (obr. č. 63, 64, 65 a 66).

Digitální zápisník

Zápisník umožňuje zaznamenávat, zpracovávat a uchovávat informace uživateli úplně a prakticky nevidomým i všem slabozrakým. Jedná se o osoby, které upřednostňují využití komunikace s běžně vidícími při práci v terénu i na cestách.

Obrázek č. 63 – ClearReader

Obrázek č. 64 – OmniReader

Obrázek č. 65 – ReadEasy Evolved

Obrázek č. 66 – OrCam MyEye

Digitální zápisník se skládá z přenosného počítače (notebook, netbook nebo tablet), operačního systému, hlasového syntetizéru a odečítače obrazovky pro nevidomé nebo softwarové lupy pro slabozraké. Dále potřebného software – kancelářské programy (textový a tabulkový editor, poštovní klient aj.), antivirus a další běžné aplikace podle potřeb uživatele. K zápisníku lze připojit braillovský řádek, monitor, skener, tiskárnu a jiný hardware. Zápisník s hlasovou podporou může nahradit stolní počítač. Výhodou zápisníku je přenosnost a dostatek místa pro zálohy dat na disku. Nevýhodou je omezení práce kvůli baterii. Pomůcka je vhodná pro všechny nevidomé a slabozraké osoby (obr. č. 67).

Obrázek č. 67 – Digitální zápisník

Existují speciální zápisníky s braillovskou či běžnou klávesnicí s hlasovým výstupem nebo v Braillově bodovém písmu se zjednodušeným ovládáním. Pomocí nich je možné používat editor textu, diář, adresář, elektronickou poštu či kalkulačku. Tyto přístroje nemívají obrazovku. Výhoda speciálního zápisníku je v delší výdrži baterií. Nevýhodou je nižší kompatibilita připojení a zastarávání hardwaru i softwaru. Vhodné jsou pro všechny nevidomé osoby (obr. č. 68).

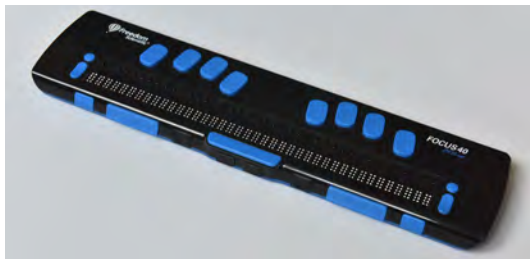

Obrázek č. 68 – Speciální zápisník - Braillovský zápisník Orbit Reader 20

Braillský řádek

Braillský řádek nazývaný též braillský/hmatový displej/zobrazovač umožňuje zobrazení textových informací (jak vlastnoručně pořízených, zobrazovaných operačním systémem, snímaných skenerem a rozpoznaných OCR programem nebo získaných z internetu) pomocí Braillova bodového písma. Horní strana zařízení je osazena piezoelektrickými elementy, které zobrazují jednotlivá písmena braillské abecedy. Podle jejich počtu existují řádky standardně 40 nebo 80znakové (obr. č. 69).

Obrázek č. 69 – Braillský řádek

Braillský řádek se připojuje k počítači kabelem nebo bezdrátově, některé lze využívat i s mobilními telefony. Jisté modely lze rozšířit tak, že pak fungují jako samostatné zápisníky. Využití předpokládá znalost práce s počítačem a zvládnutí Braillova bodového písma. Problém bývá u osob, které ztratí zrak v průběhu života a bodové písmo si zcela neosvojí (oslabení poznávacích funkcí a snížení citlivosti v prstech), pomůcka tedy nevyužijí. Výhodou braillského řádku je přenosnost a nízká hmotnost. Nevýhodou je omezené použití kvůli baterii. Pomůcka je vhodná především pro nevidomé, kteří pracují převážně s odbornými a rozsáhlými texty (studenti, intelektuálně pracující).

Kamerová zvětšovací lupa

Kamerová lupa umožňuje zpracovat, zvětšovat a číst zobrazené informace uživateli se zbytky zraku a slabozrakým. Jedná se o osoby, které mohou při dostatečném zvětšení číst a orientovat se v obrazu.

Kamerová lupa se skládá z kamery, která snímá text, a z monitoru nebo televizoru s větší obrazovkou. Na obrazovce se při použití zobrazuje text ve zvoleném zvětšení. Lupy jsou v provedení stolním, skládacím, přenosným a vložitelné do USB. Přístroje s barevnou kamerou umožňují čtení v pozitivním nebo negativním zobrazení, některé typy umožňují volit i různé dvoubarevné zobrazení (např. žluto-modré, černo-zelené). Lupy s černobílým zobrazením mají v negativním i pozitivním zobrazení velmi ostrý a kontrastní obraz.

Stolní typy umožňují pod kamerou většinou i psát, kreslit a další drobné manuální činnosti. Přenosné televizní kamery jsou k dostání kapesní, kufříkové a typu s vlastním akumulátorem (obr. č. 70, 71, 72 a 73).

Obrázek č. 70 – Kamerová zvětšovací lupa - stolní

Obrázek č. 71 – Kamerová zvětšovací lupa - Přenosná

Obrázek č. 72 – Kamerová zvětšovací lupa - kapesní

Obrázek č. 73 – Kamerová zvětšovací lupa do USB

Používají se pro práci s textem, prohlížení obrázků či drobných předmětů. Některé lupy umožňují také přiblížení vzdálených předmětů, čehož využívají studenti pro přiblížení textu z tabule ve škole. Lze je využívat i v zaměstnání nebo doma a v případě kapesního provedení i na cestách. Velkou výhodou této pomůcky je jednoduché použití. Vhodná je pro všechny děti i seniory se zbytky zraku a slabozraké, protože neklade nároky na jemnou motoriku.

Digitální zvětšovací lupa

Přístroj umožňuje číst, psát, zpracovávat a uchovávat informace uživatelům slabozrakým i těžce slabozrakým. Jedná se o osoby, které mohou při dostatečném zvětšení číst a orientovat se v obrazu.

Digitální zvětšovací lupa se skládá ze stolního nebo přenosného počítače, monitoru s velkou úhlopříčkou, skeneru či kamery, operačního systému, softwarové lupy, skenerové lupy nebo OCR programu a dalšího běžného softwaru.

Přístroj je možné vybavit softwarovou lupou s hlasovou podporou, což může usnadnit plynulé čtení delších textů či orientaci na stránce (obr. č. 74 a 75).

*Obrázek č. 74 – Digitální zvětšovací lupa
– stolní*

*Obrázek č. 75 – Digitální zvětšovací lupa
– přenosná*

U osob trpících progresivní zrakovou vadou je možné doplnit digitální zvětšovací lupu plnohodnotným hlasovým výstupem. Uživatel se tak může rozhodnout, kdy použít hlasový výstup a kdy softwarovou lupu.

Výhodou Digitální zvětšovací lupy je velké softwarové zvětšení písma a obrázků, dostatek místa pro zálohy dat na disku a kompatibilní připojení různých periferních zařízení. Nevýhodou jsou její velké rozměry a hmotnost sestavy. Pomůcka je vhodná pro všechny osoby se zbytky zraku a slabozraké.

3.7 Optické pomůcky

Mezi optické pomůcky lze zařadit různé typy lup, dalekohledové systémy a speciální zařízení. Tyto optické pomůcky suplují brýlovou korekci, která již nestačí. Zejména mezi ně patří: hyperokuláry (lupové brýle), dalekohledové systémy, turmon, prizmatický monokulár, předsádkové lupy, ruční lupy s rukojetí, skládací lupy, stojánkové lupy, hlavové lupy, speciální lupy pro použití v domácnosti a filtrové brýle.

Hyperokuláry (lupové brýle)

Hyperokuláry jsou silné lupové čočky zasazené do brýlových obracek. Používají se pro práci do blízka (práce s textem, ruční práce). Neumožňují binokulární použití. Dostupné jsou ve zvětšení 4–12krát. Vhodné jsou pro všechny slabozraké osoby (obr. č. 76).

Obrázek č. 76 – Hyperokulár

Dalekohledové systémy

Tyto systémy jsou určeny především pro pohled do dálky. S použitím předsádky do blízka je možné použití také na čtení. Zhotovují se individuálně pro uživatele. Umožňují zvětšení 3krát až 10krát. Užívá se pouze monokulární provedení (prizmatické monokuláry). Pomocí něj lze zaostřit od nekonečna až do cca 20 cm. Vhodné typy prizmatických monokulárů lze doplnit předsádkovou lupou do blízka, čímž se dosáhne zvětšení až 30krát. Využití pomůcky najdou osoby zrakově postižené při prostorové orientaci a samostatném pohybu, přečtou pomocí ní číslo příjíždějícího dopravního prostředku, název ulice, číslo popisné a orientační na budově či informační tabuli, mohou

pozorovat vzdálené předměty aj. Po připojení předsádkové lupy na blízko s nimi lze pracovat v mapě, v jízdním řádu aj. Nevýhodou je větší hmotnost a užší zorné pole, výhodou je větší zvětšení. Vhodné jsou pro osoby slabozraké a se zbytky zraku (obr. č. 77).

Obrázek č. 77 – Dalekohledový systém

Turmon

Monokulární zařízení, které je především ruční nebo se může umístit do stojánu. Mohou se u něj měnit předsádkové čočky. Používá se jak k pohledu do dálky, tak i do blízka. Do dálky zvětšuje 8krát a do blízka maximálně 32krát. Umožňuje těžce slabozrakým číst drobné písmo. Nevýhodou je zúžení zorného pole a nízká hloubka ostrosti. Vhodné je pro osoby slabozraké a se zbytky zraku (obr. č. 78).

Obrázek č. 78 – Turmon

Prizmatický monokulár

Korekční optické zařízení, které je vybaveno stojánkem zajišťujícím optimální vzdálenost při práci na blízko. Umožňuje při pozorování se stativem nasadit speciální hranol, který usnadní čtení z tabule. Do dálky zvětšuje 2,5krát až 3krát a s přídavnou čočkou Xkrát. Nevýhodou je jeho větší hmotnost a menší zorné pole. Toto jedinečné zařízení najde využití u osob s malými zbytky zraku (obr. č. 79).

Obrázek č. 79 – Prizmatický monokulár

Předsádkové lupy

Nasazují se pomocí úchyty přímo na dioptrické brýle. Binokulární použití je možné do 3krát zvětšení. Vhodné jsou pro všechny slabozraké osoby (obr. č. 80).

Obrázek č. 80 – Předsádková lupa

Ruční lupy s rukojetí

Lupa umožňuje posouvání po podložce nad čteným textem. Nejčastěji se používají lupy vybavené světelným zdrojem na baterie, které zajišťuje lepší světelné podmínky pro čtení. Dělají se se zvětšením od 2krát do 12,5krát. Nevýhodou je ruční vedení po textu, výhodou je malá hmotnost. Vhodné jsou pro všechny osoby těžce slabozraké a se zbytky zraku (obr. č. 81 a 82).

Obrázek č. 81 – Ruční lupa s rukojetí

Obrázek č. 82 – Ruční lupa s rukojetí a osvětlením

Skládací lupy

Skládacích kapesních lup s rukojetí nebo zasouvacích do malého pouzdra je na trhu široká nabídka. Využití najdou při čtení v obchodech, při cestování (etikety a ceny výrobku, v jízdním řádu na tabuli) aj. Nevýhodou je malé zvětšení, výhodou je přenositelnost a malé rozměry i hmotnost. Vhodné jsou pro všechny osoby špatně vidící na drobný text (obr. č. 83).

Obrázek č. 83 – Skládací lupa

Stojánkové lupy

Lupa má danou vzdálenost od pozorovaného textu, uživatel pouze posunuje lupou ve směru čtení. Můžou být s přídavným osvětlením na baterie nebo do sítě, s volným prostorem na psaní. Zvětšují 8–12krát. Nevýhodou je ruční vedení po textu, výhodou je připojení osvětlení. Vhodné jsou pro těžce slabozraké osoby (obr. č. 84).

Hlavové lupy

Hlavové lupy mají všestranné využití pro osoby, kterým vyhovují malá zvětšení (do 3,5krát). Upevňují se na hlavu pomocí pásky na suchý zip. Určeny jsou k práci, při které uživatel potřebuje volné obě ruce a musí sledovat větší pracovní plochu. Tyto lupy mohou být doplněny LED osvětlením. (obr. č. 85)

Obrázek č. 84 – Stojánková lupa

Obrázek č. 85 – Hlavová lupa

Lupy se uplatní při čtení a psaní krátkých textů i drobných sebeobslužných činnostech. Výhodou je použití lupy bez držení v ruce a nevýhodou malé zvětšení. Vhodné jsou pro všechny slabozraké osoby.

Speciální lupy pro použití v domácnosti

Speciální lupy umožňují snadněji vykonávat některé domácí práce. Na trhu jsou k dostání vyšívací lupy, textilní lupy, lupy s přidavky pro nůžky nebo pinzety. Vhodné jsou pro všechny, kdo nevidí na vykonávané činnosti (obr. č. 86).

Obrázek č. 86 – Speciální lupa pro použití v domácnosti

Filtrové brýle

Filtrové brýle a filtry chrání sítnici před negativními vlivy záření, především UV zářením a modrou částí vlnového spektra. Průchod světelných paprsků určité části světelného spektra omezují nebo přímo blokují konkrétním složením filtru. Příznivě ovlivňují zrakové vnímání nejen při čtení, ale také při orientaci v prostoru. Zejména tlumí nadměrné světlo, upravují barevné vnímání, zvýrazňují kontrast, prokreslují detaily, prohlubují zorné pole a chrání proti oslnění při světloplachosti. Filtry se dodávají podle potřeb uživatele (v brýlové obrubě s bočnicemi nebo zasazené do klasické brýlové obruby nedioptrické i dioptrické a jako předsádky na brýle) (obr. č. 87).

Obrázek č. 87 – Filtrové brýle

Všechny tyto optické pomůcky najdou využití u lidí slabozrakých a se zbytky zraku. U osob se zrakovým postižením, které jsou schopny zrakové práce, je základním principem optických pomůcek zvětšení obrazu, ale za cenu zkrácení pracovní vzdálenosti, omezení zorného pole a zhoršení hloubkového vidění. Práce s optikou vyžaduje nácvik a může trvat delší dobu, než si na ni osoba se zrakovým postižením zvykne. Některé z nich jsou náročné na koordinaci jemné motoriky, proto nemusí být vhodné pro seniory nebo pro osoby s omezenou hybností horních končetin.

4. Areál dopravní výchovy a vzdělávání

Dopravní areál Riviéra vznikl v roce 2015 jako zařízení sloužící pro efektivní vzdělávání žáků základních a středních škol v dopravní výchově. Areál provozuje městská policie Brno (obr. č. 88). Na jednom místě si žáci a studenti osvojují bezpečný pohyb po pozemních komunikacích ať jako chodci, nebo při jízdě na kolech a koloběžkách. Teoretická část probíhá v moderně vybavených učebnách v budově „Zámečku“ (obr. č. 89). Praktická část se odehrává v zastřešené hale, kde se účastníci setkávají s nejrůznějšími dopravními situacemi, se kterými se mohou potkat v reálném provozu (obr. č. 90 a 91). Každý z žáků absolvuje průjezd křižovatkou řízenou světelnými signály, dopravními značkami upravujícími přednost v jízdě, přednost zprava, jednosměrku, přechody pro chodce, stezku pro cyklisty. Mohou také využít mnoho dalších dopravních zařízení. Jedním z nejpopulárnějších mezi dětmi je železniční přejezd řízený světelnými i zvukovými signály (obr. č. 92).

Obrázek č. 88 – Vstup na dopravní hřiště

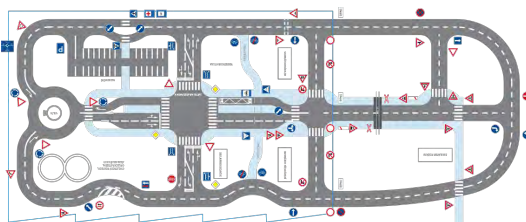

Obrázek č. 89 – Budova zvenku

Obrázek č. 90 – Areál dopravní výchovy a vzdělávání – zevnitř

Obrázek č. 91 – Mapa hřiště

Obrázek č. 92 – Železniční přejezd

4.1 Funkce Areálu dopravní výchovy pro veřejnost

Areál dopravní výchovy Riviéra neslouží pouze ke vzdělávání žáků a studentů základních a středních škol, ale je každý všední den kromě pondělí otevřen i pro širokou veřejnost. Veškeré informace o otvírací době a probíhajících akcích jsou aktualizovány na webových stránkách Areálu dopravní výchovy a vzdělávání (viz kontakt v kapitole 5.2). Návštěvníkům v této době strážníci MP Brno ochotně zapůjčí jízdní kola, koloběžky, přilby a celou dobu dohlíží na jízdu po dopravním hřišti. V případě zájmu umožní návštěvníkům zažít přetížení v simulátoru nárazu z rychlosti 30 km/h do nulové rychlosti nebo

simulátor přetočení se přes střechu (obr. č. 93 a 94). Oba simulátory dokazují, jak je důležité se za jízdy poutat bezpečnostním pásem. Nejen z těchto důvodů Areál dopravní výchovy navštěvují velmi často vícegenerační rodiny, protože každý si tady najde to své.

Obrázek č. 93 – Trenažér nárazu

Obrázek č. 94 – Trenažér otočení auta

4.2 Projekty výchovy a vzdělávání

Dopravní areál Riviéra je především využíván pro vzdělávání žáků prvního stupně základních škol. Nedílnou součástí vzdělávacích programů jsou též programy zaměřené na žáky druhého stupně a studenty středních škol. Ale dopravní vzdělávání je jistě celoživotní proces a z tohoto důvodu strážníci MP Brno zařazení při výkonu svých služebních povinností do Areálu dopravní výchovy Riviéra začínají pracovat jak s těmi nejmenšími, tak i školní mládeží v projektech:

„Koblížek“

Dvouhodinový projekt je určen pouze předškolním dětem brněnských mateřských škol. Cílem je předat dětem předškolního věku základní informace

o bezpečném pohybu této cílové skupiny v silničním provozu a přispět tak nejen k tolik potřebnému pěstování správných návyků, ale současně i k snížení úrazovosti.

„Empík Chodec“

Žákům jsou vštěpovány zásady správného a bezpečného pohybu při chůzi po chodníku i na silnici v případech, kdy není možné využít chodníku ani krajnice. Důraz je kladen na objasňování zásad přecházení vozovky na základě posouzení všech možných variant podle kritéria bezpečnosti, včetně zákonné povinnosti k užití přechodů, podchodů a nadchodů.

„Empík cyklista“

V Areálu dopravní výchovy a vzdělávání jsou žáci ve třech tříhodinových blocích teoretické a praktické přípravy připravováni na možnost samostatné účasti v silničním provozu po splnění věkové hranice 10 let. Uvedená skutečnost dává tomuto programu specifický význam co do obsahu, rozsahu, forem a způsobů ke splnění jeho cílů. Pro zvýšení atraktivity a efektivity je Empík cyklista organizován jako celoměstská soutěž, kdy jsou za každý školní rok vyhodnocováni nejen nejlepší jednotlivci, ale také třídy a školy (obr. č. 95).

Obrázek č. 95 – Učebna dopravní výchovy a vzdělávání

„Bezpečně nejen na kole“

Zejména žákům 5. a 6. tříd je určen tento dvouhodinový projekt. Cílem projektu je zopakování a prohloubení základních znalostí pravidel silničního provozu (zákon č. 361/2000 Sb.), týkajících se jízdy cyklistů, účastníků silničního provozu pohybujících se na kolečkových bruslích nebo jiném obdobném zařízení, například skateboardu nebo koloběžce.

„Mladý motorista“

Jedná se o dvouhodinové projekty zaměřené na 7., 8. a 9. třídy základních škol, střední školy, střední odborná učiliště, odborná učiliště, domovy mládeže, případně i širokou veřejnost. Cílem projektů je seznámit studenty s pro-

blematikou chování v silničním provozu i mimo něj, s možnými právními i zdravotními následky nezodpovědného chování, popřípadě s klady zodpovědného a zápory nezodpovědného jednání. Projekty se dále v programu „Být viděn“ zaměřují na všechny chodce jako na účastníky silničního provozu a na jejich povinnost být vybaveni reflexními prvky při chůzi za snížené viditelnosti. Programy v druhé části přechází do projektu „Jak se chovat k lidem se zrakovým postižením“, který je zaměřen na běžného občana při kontaktu s nevidomou osobou. Naučí ho správně oslovit nevidomou osobu, správně s ní komunikovat, popř. tuto osobu doprovodit na určité místo, adresu.

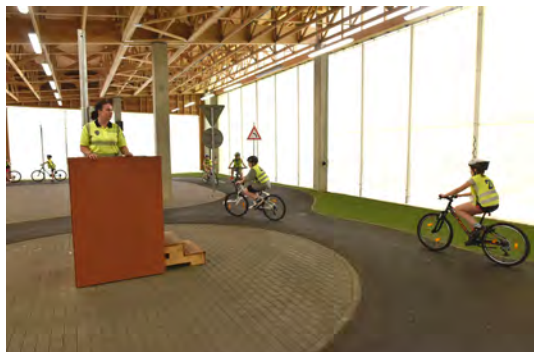
Tím ovšem výčet projektů MP Brno nekončí. Další projekty se týkají veřejnosti z řad návštěvníků. Mezi nejnavštěvovanější patří vedle využití simulátorů nárazu a převrácení se přes střechnu projekty:

„Desatero nejen pro ženy za volantem“

Program je zaměřen na osoby, které mají obavy ze stále silnějšího provozu na pozemních komunikacích nebo dlouho neřídily a chtějí si tuto činnost obnovit. Své si zde najdou i ti, kteří se na absolvování autoškoly teprve chystají. Účastníci kurzu si mohou vyzkoušet krátký test z pravidel silničního provozu, seznámí se se změnami v zákoně č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích. Mohou si též vyzkoušet své dovednosti při řízení motorového vozidla na auto a mototrenažeru.

„Nejezdi bezhlavě“

Preventivní projekt je zaměřený na cyklisty, zejména na děti a mládež do 18 let, a klade důraz na zákonem danou nutnost používání ochranné přilby při jízdě na kole i na předepsanou výbavu jízdního kola (obr. č. 96).

Obrázek č. 96 – Kruhový objezd

„Jízda zručnosti“

Je určena pro cyklisty všech věkových kategorií, kteří si jejím prostřednictvím nacvičí a zafixují stereotypy potřebné pro řešení krizových situací na jízdním kole a koloběžce. Úkolem je projet vytyčenou trasu s prvky a překážkami

jízdy zručnosti za přítomnosti strážníků MP Brno. Náročnost lze upravit dle věku a schopností účastníků.

„Nevidím“

Cílem projektu je interaktivní a prožitkovou formou co nejvíce přiblížit všem zájemcům problematiku zrakově postižených osob v dopravě. První, teoretická část přednášky se týká specifik zrakového postižení a seznamuje s pomůckami pro orientaci v prostoru, které využívají lidé se zrakovým postižením při pohybu v dopravním prostředí. Např. při přecházení přes přechod pro chodce, při cestování dopravními prostředky apod. Pozornost je také věnována pravidlům správné komunikace a fyzického kontaktu s nevidomou osobou. Druhá, praktická část má prožitkový charakter, jsou zde rozvíjeny schopnosti prostorové orientace a vštěpovány zásady doprovodu nevidomé osoby. Každý má možnost si vyzkoušet roli nevidomé osoby, a to bez možnosti použití zraku, za pomoci bílé hole a na předem připravených překážkách na dopravním hřišti městské policie Brno. Součástí praktické části jsou také brýle simulující různá onemocnění zraku.

Účelem programu je odstranit komunikační bariéry a předsudky s cílem pomáhat každému, kdo tuto pomoc potřebuje.

Další kapitolou činnosti strážníků jsou projekty zaměřené na seniory. Tyto programy jsou populární díky přednáškám zajímavých hostů na aktuální témata, jako je například problém zneužívání důvěry seniorů či zdravý životní styl.

4.3 Stezka pro osoby se zrakovým postižením

Spolupráce s Odborem zdraví Magistrátu města Brna vedla až ke vzniku projektu „Stezka pro osoby se zrakovým postižením“ (obr. č. 97).

Obrázek č. 97 – Přechod na dopravním hřišti – nevidomý s vodicím psem

Každý návštěvník, který zavítá do Areálu dopravní výchovy Riviéra, si může vyzkoušet chůzi po vodicí linii pro nevidomé. Zájemci o tuto aktivitu si mo-

hou zapůjčit u strážníků MP Brno bílou hůl a neprůhledné brýle (černé klapky). S tímto vybavením si vyzkouší pohyb po pozemních komunikacích, jak ho zažívají nevidomí. Dále mu strážníci MP Brno vysvětlí základy správné komunikace s nevidomým i praktickou pomoc při doprovodu nevidomého na určené místo. Může si vyzkoušet techniku správné chůze s osobou se zrakovým postižením.

Areál dopravní výchovy mohou navštívit i osoby s různým zrakovým postižením a mohou si zde vyzkoušet přecházení silnice po přechodu na křižovatce s provozem řízeným světelnými signály a zvukovou signalizací. Nebo také na běžném přechodu pro chodce bez zvukové signalizace s využitím vodící linie.

5. Adresář organizací pomáhajících osobám se zrakovým postižením

5.1 Alfons – středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami VUT

Poradenské centrum ALFONS je součástí Institutu celoživotního vzdělávání VUT v Brně. Jeho posláním je poskytovat poradenství a podpůrné služby uchazečům a studentům se specifickými vzdělávacími potřebami.

Specifickými vzdělávacími potřebami rozumíme poruchy učení, fyzický a smyslový handicap, chronické somatické onemocnění, poruchy autistického spektra, narušené komunikační schopnosti a psychické onemocnění.

Hlavní služby:

- Adaptace přijímacího řízení – jde o změnu/úpravu přijímacího řízení tak, aby studenti se SP mohli prokázat své dovednosti a znalosti stejně jako ostatní studenti.
- Adaptace studia – jde o změnu/úpravu studijního režimu tak, aby studenti se SP mohli získat a prokázat své dovednosti a znalosti stejně jako ostatní studenti. Adaptace samotná má pak podobu navržených režijních opatření, například navýšení časové dotace ve zkouškové situaci, zajištění studijních materiálů, tlumočení do ČZJ, přepisovatelský servis. Dále centrum nabízí osobní asistenci, zapůjčení softwarových pomůcek, individuální výuku anglického jazyka, korektury závěrečných prací a jazykové poradenství ČJ/AJ.
- S-kompas – sociálně-právní poradna.
- EEG-biofeedback terapie je moderní metoda, která umožní ovládat vlastní mozkové vlny. Jedná se o sebeučení mozku pomocí tzv. biologické zpětné vazby. Zmírňuje řadu obtíží, mezi něž patří poruchy učení a pozornosti, poruchy spánku a řeči, úzkost či deprese.

Kontakt:

Vysoké učení technické v Brně
Institut celoživotního vzdělávání
Poradenské centrum Alfons
Kolejní 2905/2, 612 00 Brno
tel.: 541 142 929
e-mail: alfons@vutbr.cz
web: www.alfons.vutbr.cz

5.2 Areál dopravní výchovy a vzdělávání Riviéra

Proces dopravní výchovy člověka provází od předškolního věku do dospělosti a neustává po celý jeho život. Neustále se rozvíjející dynamičnost dopravy lidem stále chystá další výzvy, kterým je nutno čelit, a nezvládnutí tohoto procesu může člověku přinést fatální újmu na zdraví, nebo dokonce na životě.

Areál dopravní výchovy a vzdělávání je primárně určen pro vzdělávání dětí a mládeže v oblasti bezpečného pohybu po pozemních komunikacích, ať jako chodců, nebo cyklistů. Návštěva Areálu je vhodná i pro osoby dospělé, zejména řidiče s malou zkušeností s řízením v provozu. Svými činnostmi se Areál dopravní výchovy snaží přispívat ke snížení počtu dopravní nehodovosti, jak u dětí, tak i u dospělých. Všem věkovým skupinám je možno zapůjčit jízdní kolo nebo koloběžku. Návštěvník si vyzkouší jízdu jako v reálném provozu. Na dodržování pravidel bezpečné jízdy dohlíží strážníci MP Brno. Pro zájemce je k dispozici nárazový a otočný trenažér. Při víkendových akcích je připravena jízda zručnosti a další aktivity.

Pracovníci městské policie Brno vytvářejí různé projekty se zaměřením na různá odvětví a skupiny lidí, kde si každý najde to své.

Kontakt:

Areál dopravní výchovy a vzdělávání Riviéra

Statutární město Brno

Městská policie Brno

Bauerova 322/7, 603 00 Brno

tel.: 548 533 712, 548 210 035

e-mail: dopravni.hriste@mpb.cz

web: www.dopravnihristebrno.cz

5.3 Centrum sociálních služeb pro osoby se zrakovým postižením v Brně-Chrlicích

Centrum poskytuje sociální službu Domov pro osoby se zrakovým postižením formou pobytovou a odlehčovací službu formou pobytovou osobám starším 18 let, které v důsledku svého těžkého zrakového postižení (popř. v kombinaci s jiným zdravotním postižením) mají sníženou soběstačnost a jejich situace vyžaduje pomoc a podporu jiné fyzické osoby. Zároveň se tito lidé ocitli v nepříznivé sociální situaci, kterou nejsou schopni ve vlastním prostředí ani za pomoci jiných sociálních služeb nebo rodiny překonat a potřebují pomoc při zajištění svých potřeb, aby si zachovali a rozvíjeli svou soběstačnost, společenské návyky a dovednosti.

CSS pro osoby se zrakovým postižením v Brně-Chrlicích má celorepublikovou působnost.

Uživatelům nabízí základní činnosti při poskytování služby:

- a. bydlení v jedno a dvoulůžkových pokojích,
- b. celodenní stravování
- c. komplexní zdravotně-ošetrovatelskou péči
- d. pomoc při zvládání osobní péče a hygieny
- e. individuální přístup ke každému uživateli s maximálním ohledem na jejich přání a požadavky
- f. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- g. výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti
- h. odbornou, metodickou a poradenskou pomoc rodinám uživatelů
- i. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Kontakt:

Centrum sociálních služeb pro osoby se zrakovým postižením
v Brně-Chrlicích

Chrlické náměstí 2/2, 643 00 Brno

tel.: 545 558 102, 545 558 132, 724 334 332

e-mail: troubilova@centrumchrlice.cz

web: www.centrumchrlice.cz

5.4 Knihovna pro nevidomé a slabozraké

Knihovna pro nevidomé a slabozraké je specializovaným úsekem Knihovny Jiřího Mahena v Brně. K vypůjčení nabízí zvukové knihy, knihy a notové materiály v Braillově písmu, časopisy ve zvětšeném černotisku, tyflopomůcky a hry pro nevidomé. Čtenáři v knihovně mohou využít PC s hlasovým výstupem a přístupem na internet, digitální čtecí zařízení a digitální lupu. Registrace je zdarma na základě předložení průkazu ZTP nebo potvrzení od lékaře.

Kontakt:

Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Knihovna pro nevidomé a slabozraké

Kobližná 70/4, 602 00 Brno

tel.: 542 532 175

e-mail: nevidomi@kjm.cz

web: www.kjm.cz/knihovna-pro-nevidome-a-slabozrake-handicapovani

5.5 LORM – Společnost pro hluchoslepy, z.s.

Společnost sdružuje hluchoslépe spoluobčany, jejich rodinné příslušníky a zájemce o problematiku osob s hluchoslepotou z řad odborné i laické veřejnosti. Služby jsou určeny osobám s duálním smyslovým postižením zraku a sluchu různého stupně v rámci celé ČR, cílovou skupinou jsou osoby s hluchoslepotou.

Hluchoslepota je jedinečné postižení dané souběžným poškozením zraku a sluchu různého stupně. Způsobuje především potíže při komunikaci, prostorové orientaci a samostatném pohybu, sebeobsluze a přístupu k informacím. Zabraňuje hluchoslépému člověku plnohodnotně se zapojit do společnosti a vyžaduje zajištění odborných služeb, kompenzačních pomůcek a úpravy prostředí.

Hluchoslepým lidem poskytuje registrované sociální služby: odborné sociální poradenství, sociální rehabilitaci (výuku komunikace, prostorové orientace a samostatného pohybu s červenobílou holí, nácvik sebeobsluhy), průvodcovské, předčitatelské a tlumočnické služby.

Pro klienty pořádá týdenní pobytové akce, pravidelná setkání při Poradenských centrech LORM v rámci sociálně aktivizačních služeb, uměleckou soutěž, sportovní soutěž, vydává časopis, provozuje knihovnu a mnohé další.

Poradenská centra LORM působí v několika krajích České republiky, včetně Brna.

Kontakt:

LORM – Společnost pro hluchoslépe, z.s. – poradenské centrum Brno

Křenová 224/67, 659 58 Brno

tel.: 777 764 197, 777 764 192

e-mail: brno@lorm.cz

web: www.lorm.cz

5.6 Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, z.s.

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR je uznávaným iniciativním a koordinačním orgánem pro obhajobu, prosazování a naplňování práv a zájmů zdravotně postižených. Spolupracuje s orgány státní správy a samosprávy na zlepšení postavení osob se zdravotním postižením a je rovněž členem několika mezinárodních organizací a institucí, jejichž prostřednictvím se podílí na mezinárodním hnutí osob se zdravotním postižením.

V rámci celostátního projektu Poradenství pro uživatele sociálních služeb zřídila NRZP ČR v roce 2006 poradny pro osoby se zdravotním postižením a seniory, které se od 1. 10. 2010 přejmenovaly na „Poradny NRZP ČR“ a jsou sou-

částí regionálních pracovišť (ve většině krajských měst, tedy i v Brně). Poradna NRZP ČR v Brně poskytuje své služby odborného sociálního poradenství.

Kontakt:

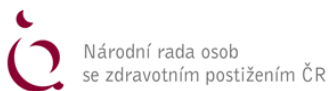
NRZP ČR, z.s. – poradna Brno

Cejl 892/32, 602 00 Brno

tel.: 542 214 111, 736 751 214

e-mail: poradnabrno@nrzp.cz

web: www.nrzp.cz

5.7 Poradenské a profesní centrum Mendelovy univerzity v Brně

Poradenské centrum zabezpečuje podporu studentům se specifickými potřebami, psychologické a kariérní poradenství.

Služby:

- Zajišťuje modifikaci studijních podmínek a řadu podpůrných služeb při studiu pro uchazeče o studium a studenty všech fakult Mendelovy univerzity v Brně, kteří mají specifické potřeby související se zdravotním znevýhodněním či postižením.
- Podle typu specifických vzdělávacích potřeb uchazeče připravuje modifikaci přijímacího řízení přizpůsobenou jeho nárokům.
- Studentům se specifickými nároky vypracuje modifikaci studia, na jejímž plnění se podílí Poradenské a profesní centrum, studijní koordinátorky jednotlivých fakult i konkrétní vyučující.

Podpora je určena studentům:

- se zrakovým postižením,
- se sluchovým postižením,
- s postižením dolních či horních končetin,
- se specifickou poruchou učení,
- s poruchou autistického spektra,
- s jinými obtížemi.

Kontakt:

Mendelova univerzita v Brně

Institut celoživotního vzdělávání

Poradenské a profesní centrum

Zemědělská 814/5, 613 00 Brno

tel.: 545 135 079
e-mail: pcentrum@mendelu.cz
web: www.icv.mendelu.cz/poradenske-a-profesni-centrum

5.8 Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – SONS, z.s.

Spolek sdružuje osoby s různým stupněm zrakového postižení od 15 let, jejich rodinné příslušníky nebo osoby bez zrakového postižení, které ve spolku pomáhají. SONS, z. s., hájí práva a zájmy všech nevidomých a slabozrakých občanů ČR tak, aby byl zajištěn jejich spokojený, důstojný a plnohodnotný život.

V Brně působí dvě oblastní odbočky a také pracoviště SONS Brno, které pomáhá organizačně zajišťovat činnost obou oblastních odboček.

Odbočky neposkytují sociální služby, ale dokáží zájemce o ně nasměrovat na činnost o.p.s., které služby poskytují.

Zaměřují se především na spolkovou činnost, tj. sdružování osob se zrakovým postižením, organizování besed, přednášek, klubových posezení, výletů, návštěvy kulturních akcí, pořádání rekreačně-rehabilitačních pobytů atd.

Snaží se pomáhat především lidem, kterým se z důvodů pokročilého věku nebo nemoci zhoršuje zrak nebo jej ztratí docela. Členství ve spolku a kontakt s lidmi stejně postiženými jim většinou pomůže lépe novou situaci překonávat a mohou zde navázat nové kontakty a přátelství.

Kontakt:

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – SONS, ČR. z.s.

Oblastní odbočka Brno-sever

Chaloupkova 3131/7, 612 00 Brno

tel.: 778 412 715

e-mail: brnosever-odbocka@sons.cz

web: www.sons.cz

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – SONS, ČR. z.s.,

Oblastní odbočka Brno-střed

Chaloupkova 3131/7, 612 00 Brno

tel.: 515 919 776, 731 561 995

e-mail: brnostred-odbocka@sons.cz

web: www.sons.cz

5.9 Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené

Speciálně pedagogické centrum poskytuje poradenské služby dětem, žákům a studentům se zrakovým postižením ve věku od tří let do ukončení středoškolského vzdělání, jejich rodičům, pedagogickým pracovníkům škol a všem, kteří jsou zainteresováni při výchově a vzdělávání zrakově postižených. Poradenské služby probíhají formou individuálních návštěv a konzultací ve školách a rodinách nebo ambulantně ve speciálně pedagogickém centru.

Nabízejí:

- speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku za účelem stanovení stupně podpory a podpůrných opatření v souladu s platnou legislativou,
- konzultace s pedagogy, asistenty, rodiči a spolupracujícími institucemi,
- metodické vedení při nácviku speciálních dovedností (příprava na čtení a psaní bodového písma, výuka prostorové orientace, výcvik čtení a psaní bodového písma, smyslová výchova, rozvoj dovedností zrakového vnímání, nácvik práce s optickými a elektronickými kompenzačními pomůckami),
- pomoc při výběru vhodných kompenzačních pomůcek (nácvik práce s optickými a elektronickými kompenzačními pomůckami, metodické vedení učitelů, asistentů pedagogů, kteří se ZP dětmi pracují, v obsluze pomůcek),
- základní sociálně-právní poradenství,
- pomoc při profesní orientaci (doporučení dalšího studia, posouzení vhodnosti zvoleného oboru),
- zpracování doporučení ke vzdělávání v souladu s platnou legislativou, doporučení k uzpůsobení podmínek konání maturitní zkoušky, závěrečné zkoušky,
- zapůjčení kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic, metodických materiálů a odborné literatury potřebné pro vzdělávání dětí se zrakovým handicapem.

Kontakt:

Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené

Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno

tel.: 543 210 437 kl. 310, 777 609 326

e-mail: trckova@sss-ou.cz

web: www.sss-ou.cz

5.10 Společnost pro ranou péči, pobočka Brno

Společnost pro ranou péči od roku 1990 poskytuje odborné služby, podporu a pomoc rodinám s dítětem se zrakovým či kombinovaným postižením ve věku od narození nejvýše do 7 let.

Hlavními činnostmi rané péče jsou terénní služby pro rodiny v jejich přirozeném prostředí - jezdí do rodin domů na pravidelné konzultace. Pravidelně navštěvují rodiny a poskytují podporu, poradenství a provázení. Pracují přímo s dítětem, doporučují vhodné pomůcky a ukazují rodičům, jak si správně s dětmi hrát, aby je rozvíjeli. Naslouchají rodičům a podporují je v nelehké životní situaci. Při přijímání nových klientů provádí odborné funkční vyšetření zraku pomocí specializovaných testů a postupů.

Kromě konzultací v rodině poskytují tyto další služby:

- doprovází rodinu na jednání u lékařů, na úřady a do předškolního zařízení,
- zapůjčují vhodné pomůcky a hračky,
- zprostředkují kontakty na další odborníky nebo na další rodiny v obdobné situaci apod.

Kontakt:

Společnost pro ranou péči, pobočka Brno

Uzbecká 572/32, 625 00 Brno

tel.: 541 236 743, 777 234 134

e-mail: brno@ranapecce.cz

web: www.ranapecce.cz/brno

5.11 Škola pro výcvik vodících psů, s.r.o.

Nabízí podporu klientům s těžkým postižením zraku, kteří chtějí uplatňovat svoji samostatnost a nezávislost na okolí prostřednictvím služby vodících psů a přes svůj handicap se chtějí zařadit do běžného života společnosti.

Instituce spolupracuje se zahraničními školami, pomocí kterých získává nové poznatky ke zdokonalování jednotlivých fází přípravy vodících psů.

Od roku 2006 je škola výcviku vodících psů členem Mezinárodní federace vodících psů (IGDF) se sídlem ve Velké Británii.

Kontakt:

Škola pro výcvik vodících psů, s.r.o.

Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno

tel.: 604 603 126, 605 819 998
e-mail: info@vycvikvodicichpsu.cz
web: www.vycvikvodicichpsu.cz

5.12 Tandem Brno, z.s.

Tandem Brno je zájmový sportovní spolek zaměřený na osoby se zrakovým postižením. Věnuje se rekreačnímu i závodnímu sportu. Vytváří sportovní možnosti pro osoby s různým stupněm zrakového postižení.

Spolek provozuje následující sporty:

- Showdown je aplikovaný stolní tenis pro zrakově postižené. Spolek má k dispozici hernu, kde se každou středu trénuje.
- Simulovaná zvuková střelba z pistole je zvláštní disciplínou střeleckého sportu, kdy se střílí z laserové pistole.
- Dále je možné věnovat se bowlingu a na přání i dalším sportovním aktivitám.

Spolek je otevřená organizace, připravená nabídnout sportovní vyžití všem věkovým skupinám, převážně dospělým.

Kontakt:

Tandem Brno, z.s.

Chaloupkova 3131/7, 612 00 Brno

tel.: 603 840 230

e-mail: tandembrno@gmail.com

web: www.tandembrno.org

5.13 Technické muzeum v Brně

Technické muzeum v Brně, Oddělení dokumentace slepecké historie má svoji stálou expozici s názvem Kultura nevidomých.

Expozice navazuje na tradici brněnského Slepeckého muzea založeného v roce 1992 PhDr. Josefem Smýkalem (nar. 1926), známým brněnským tyfopedagogem, učitelem hudby a zakladatelem poradny pro rodiče nevidomých a těžce slabozrakých dětí. V roce 2000 pak bylo toto muzeum včleněno do struktury Technického muzea v Brně a od té doby zde vyvíjí své sbírkotvorné, prezentační a další aktivity.

Expozice dokumentuje historii péče, výchovy a vzdělávání nevidomých a slabozrakých dětí, její součástí jsou i speciální učební pomůcky, tiskařská zařízení pro tisk slepeckým písmem, ukázky typických řemesel a zaměstnání nevidomých, elektronická zařízení umožňující nevidomým a těžce slabozrakým lidem využívat počítače, společenské hry a mnoho jiných specificky uprave-

ných předmětů každodenní potřeby.

Součástí expozice je i zvuková knihovna, archiv a knihovna publikací tištěných v několika typech reliéfní latinky a Braillova písma, které jsou po domluvě k dispozici ke studiu.

Expozice je určena široké veřejnosti, žákům a studentům základních, středních i vysokých škol. Pod vedením zkušených lektorů si mohou žáci a studenti vyzkoušet např.: psaní na Pichtově psacím stroji, čtení jednoduchých taktilních obrázků se zavázanýma očima a další.

Od roku 2002 jsou pořádány komorní výstavy, na nichž se mohou běžní návštěvníci seznámit s jednotlivými výročími jednak nevidomých a slabozrakých osobností, ale i jinými důležitými výročími.

Technické muzeum v Brně spolupracuje se zahraničními slepeckými muzei, ale také institucemi zabývajícími se výchovou a vzděláváním nevidomých a slabozrakých osob.

V roce 2017 ze slepeckého muzea v Bernu se podařilo technickému muzeu v Brně získat psací stroj rafigraf. Dále byla pořízena faksimile francouzského slabikáře Louise _ Braillea, který vlastnoručně opsala nevidomá pracovnice TMB v roce 2018 ze slepeckého muzea při všeruské organizace nevidomých v Petrohradě. Tento unikát vznikl v Národním ústavu pro mladé slepce v Paříži v roce 1852.

Tato expozice je v Čechách zcela ojedinělá a přístupná všem návštěvníkům města Brna v otvírací době muzea.

Kontakt:

Technické muzeum v Brně

Purkyňova 2950/105, 612 00 Brno

tel.: 541 421 411

e-mail: info@tmbrno.cz

web: www.tmbrno.cz

5.14 Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky MU

Středisko Teiresiás je celouniverzitní pracoviště, jehož úkolem je zajišťovat přístupnost studia na Masarykově univerzitě studentům nevidomým a slabozrakým, neslyšícím a nedoslýchavým, s pohybovým handicapem, případně s jinými obtížemi.

Služby nabízené studentům se zrakovým postižením, příp. externím subjektům:

- kompletní organizační zajištění studia (individuální studijní plány apod.),

- technické zázemí – možnost zápůjček speciálních asistivních technologií (hardware, software), metodická pomoc při práci s nimi,
- adaptace studijních materiálů do přístupné podoby (digitální verze, hmatové tisky včetně hmatové grafiky, komplexní služby digitální i hmatové knihovny),
- individuální výuka — kurzy doplňují nebo nahrazují řádnou výuku; kurzy celoživotního vzdělávání (jazykové kurzy a kurzy speciální výpočetní techniky),
- kurzy prostorové orientace po univerzitních prostorách,
- výroba hmatových map, příp. hmatového orientačního značení,
- sportovní aktivity (futsal pro nevidomé, jízda na tandemech, showdown aj.), zapůjčení speciálního sportovního vybavení,
- účast na každoročních mezinárodních akcích (Mezinárodní letní škola pro studenty se zrakovým postižením aj.),
- poradenství a metodická pomoc pro středoškolské studenty i vyučující.

Kontakt:

Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky

Masarykova univerzita

Komenského náměstí 220/2, 602 00 Brno

tel.: 549 491 105, 773 752 738

e-mail: teiresias@muni.cz

web: www.teiresias.muni.cz

5.15 TyfloCentrum Brno, o.p.s.

1. poskytuje podporu a pomoc v obtížných životních situacích,
2. pomáhá vyřídit si každodenní potřeby, včetně pomoci s žádostí o příspěvek na kompenzační pomůcku či další sociální dávky,
3. nabízí poradenství při výběru počítače, vybaveného speciálními programy podle konkrétního zrakového postižení,
4. nabízí konzultace a kurzy obsluhy počítače nebo mobilního telefonu,
5. poskytuje technickou podporu při práci s počítačem,
6. nabízí i další dovednostní kurzy, např. kurzy vaření,
7. zpřístupňuje vizuální a tištěné informace,
8. nabízí doprovod na úřady, do nemocnice, na další instituce a služby,
9. umožňuje širokou nabídkou aktivit trávit čas účelně,
10. pomáhá odstraňovat architektonické bariéry,
11. pomáhá se začleněním na trh práce,

12. nabízí pracovní uplatnění:

- v chráněné dílně HapAteliér, v níž se ručně vyrábí ozdobné i užitékové předměty (keramika, košíky, kartonáž a jiné),
- i na jiných pracovních pozicích, např. sociální pracovník, lektor, právník, psycholog, konzultant, administrativní pracovník

Kontakt:

TyfloCentrum Brno, o.p.s.

Chaloupkova 3131/7, 612 00 Brno

tel.: 515 919 770, 774 715 100

e-mail: vedeni@tyflocentrumbrno.cz

web: www.centrumpronevidome.cz

TyfloCentrum Brno, o. p. s.

5.16 Tyfloservis, o.p.s.

Posláním Tyfloservisu je podpora, informace a nácvik dovedností pro lidi, kteří přes vážné zrakové potíže hledají cestu k co možná nejsamostatnějšímu životu. Služby jsou poskytovány lidem se zrakovým postižením ve věku 15 a více let. Tyfloservis působí ve všech krajích ČR.

Tyfloservis nabízí zdravotně-edukační služby a služby sociální rehabilitace. Zdravotně-edukační služby zahrnují nácvik využívání zrakových funkcí, poradenství v oblasti získávání pomůcek pro čtení, selfmonitoring zdravotního stavu a nácvik práce s nimi. Tyfloservis se dále zabývá úpravami prostředí, využitím osvětlení, kontrastů a zvětšení, kompenzací zraku dalšími smysly (sluchem, hmatem, čichem aj.) a psychickými funkcemi (paměť, myšlení, představivost atd.).

Služby sociální rehabilitace zahrnují základní sociální poradenství, výběr vhodných kompenzačních pomůcek a nácvik práce s nimi. Hlavní nabídku tvoří nácvik sebeobsluhy, prostorové orientace a samostatného pohybu, psaní na klávesnici, čtení a psaní Braillova písma, psaní vlastnoručního podpisu, sociální dovednosti.

Důraz je kladen na terénní individuální práci s klientem.

Kontakt:

Tyfloservis, o.p.s. – Krajské středisko Brno

Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno

tel.: 541 212 810, 608 572 335

e-mail: brno@tyfloservis.cz

web: www.tyfloservis.cz

TYFLOSERVIS
rehabilitace nevidomých a slabozrakých

5.17 Vodicí pes, z.s.

Spolek podporuje klienty využívající vodicího psa jako kompenzační pomůcku, příp. se na jeho využívání připravují. Podpora se týká oblasti osobního rozvoje, samostatného pohybu a řešení individuálních problémů při pohybu. Základem činnosti je individuální i skupinová práce s klienty.

Vodicí pes významně přispívá k celkové SAMOSTATNOSTI, podporuje ZAČLENĚNÍ nevidomého člověka do společnosti. Samostatnost při pohybu a orientaci mu umožňuje smysluplně trávit VOLNÝ ČAS. Pes zároveň usnadňuje KONTAKT s lidmi, komunikaci s rodinou, spolupracovníky i přáteli.

Cíle a služby:

- podpora samostatného a bezpečného pohybu v přirozeném prostředí člověka,
- pomoc při budování a obnově sociálních vazeb,
- zajištění výchovných, vzdělávacích a aktivizačních činností.

Kontakt:

Vodicí pes, z.s.

Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno

tel.: 734 224 658, 605 819 998

e-mail: klubovna@vycvikvodicichpsu.cz

web: www.vycvikvodicichpsu.cz/spolek/

Použité zdroje

- Alfons – poradenské centrum VUT <www.alfons.vutbr.cz>
- Centrum sociálních služeb v Brně-Chrlicích <www.centrumchrlice.cz>
- Dioptra, a.s., Turnov
- Eschenbach Optik, s.r.o. <www.eschenbach.psyco.cz>
- Kdo je zrakově postižený? <www.praha.tyflocentrum.cz/dokumenty-ke-stazeni/metodicke-pokyny/index.php?item=155>
- Knihovna pro nevidomé a slabozraké <<https://www.kjm.cz/knihovna-pro-nevidome-a-slabozrake-handicapovani>>
- LORM <www.lorm.cz>
- Manuál pomoci nevidomým <www.okamzik.cz/main/okamzik/Publikace/publikace-seznam.html>
- Navigační centrum <navigace.sons.cz/technologie.html>
- NRZP <www.nrzp.cz>
- O bílých holích <www.svarovsky.cz/o-bilych-holich>
- Orientační majáčky <www.ok.cz/elvos/Majacky.html>
- Pomůcky blindfriendly <<http://pomucky.blindfriendly.cz>>
- Sagitta Ltd., spol. s r.o. <www.elupy.cz>
- SONS <www.sons.cz>
- Speciálně pedagogické centrum <www.sss-ou.cz/index.php?s=spc>
- Společnost pro ranou péči – Brno <www.ranapece.cz/brno>
- Středisko Teiresiás MU <www.teiresias.muni.cz>
- Škola pro výcvik vodičích psů <www.vycvikvodicichpsu.cz>
- Špatně vidím (nevidím), můžete mi pomoci <www.tyfloservis.cz/nase-publikace.php>
- Tandem Brno <www.tandembrno.org>
- Technické muzeum v Brně – Kultura nevidomých <<https://www.tnbrno.cz/expozice/kultura-nevidomych/>>
- TyfloCentrum Brno, o.p.s. <www.centrumpronevidome.cz>
- Tyflopomůcky Olomouc <www.tyflopomucky.cz/olomouc>
- Tyfloservis, o.p.s. <www.tyfloservis.cz>
- Úpravy interiéru pro slabozraké a nevidomé <www.tyflonet.cz/vzdelavani/spc>
- Vizuálně kontrastní prvky <www.centrumpronevidome.cz/subdom/bariery/bariery/vizualni.htm>
- Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením <www.mpsv.cz/files/clanky/11911/vyhlaska-388.pdf>
- Vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb <[http://mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-a-legislativa-\(1\)/Archiv-sekce-Pravo-a-legislativa/Vyhlaska-c-398-2009-Sb-o-obecných-technických-po](http://mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-a-legislativa-(1)/Archiv-sekce-Pravo-a-legislativa/Vyhlaska-c-398-2009-Sb-o-obecných-technických-po)>

- Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů <www.mpsv.cz/files/clanky/11911/zakon-329-2011.pdf>
- Zrakové postižení <www.okamzik.cz/main/okamzik/Publikace/publikaceseznam.html>

Foto na titulní straně:

Tyfloservis, o.p.s., Galop, s.r.o., Sagitta Ltd., spol. s r.o., Spektra, v.d.n., statutární město Brno

Poznámky:

zadal | Odbor zdraví
graficky zpracoval | Kancelář marketingu a cestovního ruchu
tisk | POINT CZ, s.r.o.
náklad | 1 500 ks
vydal | Statutární město Brno, Magistrát města Brna
4. vydání | únor 2022